

APOLOGIJA NOVOM HRVATSKOM INSOLVENCIJSKOM PRAVU

Bodul, Dejan

Source / Izvornik: **FIP - Financije i pravo, 2016, 4, 31 - 58**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:118:139597>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-12**

PRAVI

Pravni fakultet Faculty of Law

Sveučilište u Rijeci
University of Rijeka

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Law](#)
[- Repository University of Rijeka, Faculty of Law](#)

uniri DIGITALNA
KNJIŽNICA

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

IZVORNI ZNANSTVENI RAD

APOLOGIJA NOVOM HRVATSKOM INSOLVENCISKOM PRAVU

Dejan Bodul*

SAŽETAK Stečajni zakon donesen je u svibnju 1996. (NN 44/96) i nakon toga mijenjan (dopunjavao) sedam puta (NN 44/96, 29/99, 129/00, 123/03, 82/06, 116/10, 25/12 i 45/13 - dalje: SZ). Donošenje Stečajnoga zakona po uzoru na njemački Insolventijski zakon (*Insolvenzordnung*) od 5. 10. 1994. (*Bundesgesetzblatt, 1994., I, str. 2866*; posljednja izmjena *Bundesgesetzblatt, 2011., I, str. 2854.*) i prestanak važenja Zakona o prisilnoj nagodbi, stečaju i likvidaciji (NN br. 53/91 i 54/94) predstavljalo je korjenitu promjenu načina na koji se provodio stečajni postupak u Republici Hrvatskoj. Kod gotovo svih promjena bilo je riječ o namjeri prevladavanja „akutnih“ problema u praksi i unaprijednjem sustava ostvarivanja stečajno-pravne zaštite, i to funkcionalizacijom, ubrzanjem i smanjenjem troškova stečajnoga postupka. Međutim, kako je razdoblje nakon donošenja SZ-a vrijeme ekonomskoga rasta, posljedično nije postojala svijest o potrebi da se spoznaju i stečaju daju i druge funkcije osim da služi samo kao instrument naplate dospjelih potraživanja od dužnika nesposobnih da izvršavaju svoje obveze, što za krajnji rezultat ima njihovu likvidaciju. Ipak, česte financijske krize uvjetovale su potrebu za radikalnom reformom stečajne regulative, a budući da tehnika provođenja stečaja nije dala pomake i da se u stečaj ide, u pravilu, bez stečajnoga plana, javila se potreba za implementiranjem novoga zakona, Zakona o financijskome poslovanju i predstečajnoj nagodbi (NN 108/12, 144/12, 81/13 i 112/13 (71/15 i 78/15)). Iako je donošenjem ZFPPN-a 2012. znatno izmijenjen stečajni postupak u Republici Hrvatskoj, u njegovoj dvogodišnjoj praktičnoj primjeni uočeno je niz problema u tumačenju i učincima pojedinih odredbi i instituta, što će se pokušati otkloniti donošenjem **novoga Stečajnog zakona (NN 71/15)**. Kako je „novi“ SZ drukčije od staroga definirao ovlaštenja i odgovornosti stečajnoga upravitelja, bilo je, prema shvaćanju zakonodavca, nužno i nomotehnički urediti pitanje nagrade operativnih tijela stečajnoga postupka novom uredbom, a na temelju ovlaštenja iz SZ-a (**Uredba o kriterijima i načinu obračuna i plaćanja nagrade stečajnim upraviteljima objavljena je u NN 105/15**). Nadalje, iako indikativna metoda utvrđivanja činjenica ukazuje kako željeni ciljevi funkcionalizacije stečajno-pravne zaštite još nisu ostvareni, pred zakonodavcem je novi/stari zadatak - implementacija instituta potrošačkoga stečaja kroz rješenja **Zakona o stečaju potrošača (NN 100/15)**. Štoviše, radi usklađenja s novim SZ, a u želji i daljnje ekonomsko-socijalnoga poboljšanja najugroženijih u stečajnom postupku, dakle radnika,

* Viši asistent, *Katedra za građansko postupovno pravo, Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci*. Ovaj je rad nastao uz potporu Hrvatske zaklade za znanost u okviru projekta 6558 *Business and Personal Insolvency - the Ways to Overcome Excessive Indebtednes*.

zakonodavac je po hitnom postupku drugi put novelirao **Zakon o osiguranju potraživanja radnika u slučaju stečaja poslodavca (NN 86/08, 80/13 i 82/15)**. Svakako smatramo bitnim istaknuti kako prostor koji ovdje imamo ne dopušta detaljnu raščlambu ove problematike pa smo prinuđeni ograničiti se isključivo, po mišljenju autora, na najvažnije aspekte nove insolventne regulative. Štoviše, rezultat koji autor ovim radom želi postići jest učiniti jedan doprinos potpunijem i cjelovitijem shvaćanju pitanja koja se mogu postaviti (i pojaviti) u vezi s novim institutima. U cilju što sveobuhvatnijega odgovora na samu temu struktura ovoga rada je tomu morala biti prilagođena. Ovaj rad mogao je biti podijeljen na četiri dijela, ali to formalno nije učinjeno.

KLJUČNE RIJEČI: *novi Stečajni zakon, nova Uredba o kriterijima i načinu obračuna i plaćanja nagrade stečajnim upraviteljima, novi Zakon o stečaju potrošača te novela Zakona o osiguranju potraživanja radnika u slučaju stečaja poslodavca*

JEL: K29, K31, J31

1. UMJESTO UVODA

Postoje mnoga pitanja i nedoumice koje se javljaju u svjetskoj praksi i doktrinarnim razmatranjima o konstrukciji i primjeni stečajnoga zakonodavstva. Treba li stečaj promovirati disciplinu ili treba biti tolerantniji i tako poticati poduzetnički duh? Treba li učinak zakona imati šire socijalne učinke ili mu je cilj isključivo racionalno razrješenje pojedinačnoga slučaja? Treba li uzimati u obzir učinke koje ima na zaposlenost? Treba li preferirati izvansudske (neformalne) sporazume ili formalne sudske postupke? Kakva je uloga države? Treba li isključivo država ili samo vjerovnik i dužnik snositi troškove postupka. U zavisnosti od shvaćanja središnjih pitanja instituta potrošačkoga stečaja zakonodavstva se u velikoj mjeri razlikuju. Međutim, nužno je istaknuti da problematika stečaja i u zemljama s dugom tržišnom tradicijom predstavlja izrazito dinamičnu oblast jer se traže nova rješenja koja će pratiti globalni trend promjena, primjerice inflacije, pada potražnje, rasta troškova poslovanja, pada kreditne aktivnosti i niza drugih čimbenika koji su doprinijeli da mnogi kako privatni tako i poslovni subjekti nisu u mogućnosti plaćati dospjela potraživanja.¹

2. NOVI STEČAJNI ZAKON

SZ sadrži 446 članaka podijeljenih u četrnaest (14) poglavlja i značajno je opširniji u odnosu na Stečajni zakon iz 1996. koji je imao 342 članka u jedanaest (11) poglavlja. Bitne novine u odnosu na prijašnje stečajno zakonodavstvo ogledaju se i u proširenju predmeta (čl. 1.) te cilja stečajnoga postupka (čl. 2.), osobi predstečajnoga i stečajnoga dužnika (čl. 3.) te reformiranju stečajnih razloga (čl. 5.). U pogledu cilja, uz dosadašnja

¹ Tako i detaljnije Malbašić, V., Reorganizacija kao mjera za sprečavanje stečaja, SEF, 2005., Beograd. Isto vidi Bodul, D., *et al.*, Pitanja pravnog transplantiranja stečajnog zakonodavstva - kolizija pravne tradicije i ekonomskih čimbenika, ZPFR, vol. 35, 2014., no. 2, str. 555-595.; The World Bank Symposium, Building effective insolvency system - transcript, Washington, D.C., 1999., www.worldbank.org; UNCITRAL, Legislative Guide on Insolvency Law, 2004., www.uncitral.org.

rješenja likvidacijskoga stečaja i stečajnoga prijenosnog plana koji predstavljaju dva načina provođenja stečaja, dakle kao dva moguća smjera u provođenju stečajnoga postupaka zakonodavac određuje mogućnost pokretanja predstečajnoga postupka (dalje: PP) prije i izvan pokretanja stečajnoga postupka ako postoji predstečajni razlog (prijeteca nesposobnost za plaćanje) (čl. 4.). To je rezultat ideje po kojoj bi odredbe o predstečajnoj nagodbi koje su bile često kritizirane u javnosti i stručnim krugovima zbog pogodovanja dužnicima i zapostavljenosti sudova u buduću trebale biti regulirane novim SZ-om. U pogledu osobe predstečajnoga i stečajnoga dužnika, predstečajni i stečajni postupak mogu se provesti nad pravnom osobom i nad imovinom dužnika pojedinca ako zakonom za pojedini slučaj nije drukčije određeno. Dužnikom pojedincom smatra se fizička osoba obveznik poreza na dohodak po osnovi samostalne djelatnosti prema odredbama Zakonu o porezu na dohodak te fizička osoba koja se smatra obveznikom poreza na dobit prema odredbama Zakona o porezu na dobit (čl. 3., st. 1.). Time je krug osoba na koje se ovaj Zakon primjenjuje proširen s trgovca pojedinca i obrtnika na svaku fizičku osobu koja obavlja neku (gospodarsku, profesionalnu ili drugu) djelatnost, odnosno ovaj se zakon neće primjenjivati jedino na fizičku osobu potrošača. U pogledu stečajnih razloga treba istaknuti da se razlog nelikvidnosti i prijeteca insolventnosti briše, tako da u smislu SZ-a kao stečajni razlozi ostaje nesposobnost za plaćanje (insolventnost) i prezaduženost (insuficientnost) (čl. 5.). Prijeteća nesposobnost za plaćanje je isključivo predstečajni razlog i ona postoji ako sud stekne uvjerenje da dužnik svoje postojeće obveze neće moći ispuniti po dospijeću (čl. 4., st. 1.). Također je reformiran i sustav dostave (čl. 12.). Sudska pismena se dostavljaju objavom pismena na mrežnoj stranici e-oglasna ploča sudova, naravno ako Zakonom nije drukčije određeno. Dostava se smatra obavljenom istekom osmoga dana od dana objave pismena na mrežnoj stranici e-oglasna ploča sudova (čl. 12., st. 1.). Novelirana je i obveza osiguranja stečajnoga upravitelja od odgovornosti za štetu. Novim rješenjem se traži obvezno osiguranje od odgovornosti prema odredbama koje se primjenjuju na odvjetnike, dakle, troškovi osiguranja ne bi teretili stečajnu masu već stečajnoga upravitelja osobno (čl. 81., st. 1., t. 4.). Ipak, dvije najvažnije novine su **pravo osporavanja** tražbina vjerovnika u PP-u i unovčenje predmeta na kojima postoji razlučno pravo u stečajnom postupku. Uz dužnika, pravo osporavanja ima povjerenik (čl. 24.), kao i vjerovnici (čl. 42.) dok se nekretnina na kojoj postoji razlučno pravo prodaje **isključivo** u stečajnom, a ne u ovršnom postupku, na prijedlog stečajnoga upravitelja ili razlučnoga vjerovnika uz odgovarajuću primjenu pravila ovršnoga postupka o ovrsi na nekretninama (čl. 247., st. 1.). Svakako treba spomenuti još neke novine. Naime, problem je izazivala činjenica da stečajni upravitelja zastupa stečajnu masu i po okončanju stečajnoga postupka (čl. 89., st. 1.t. 13.) pa je radi kvalitetnoga obavljanja navedene zadaće novost mogućnost upisa stečajne mase u sudski registar radi dobivanja osobnoga identifikacijskog broja (OIB-a) i radi kvalitetnije mogućnosti unovčavanja stečajne mase nakon zaključenja stečajnoga postupka (Glava XIV., čl. 438.). Daljnja novina je i mogućnost otvaranja stečajnog postupka nad imovinom pravne osobe koja je prestala postojati. Ova mogućnost proizlazi iz Zakona o sudskom registru (čl. 70.), a pretpostavka je da likvidator u postupku likvidacije nad imovinom pravne osobe koja je brisana iz sudskoga registra na temelju prijavljenih tražbina utvrdi da imovina nije dostatna za namirenje svih tražbina vjerovnika s kamatama (Glava XIII., čl. 437.). Konačno, novost su i stečajni postupci povezanih društava (Glava X., čl. 391.).

2.1. Predstečajni postupak

U Glavi II. su (čl. 21.-74.) odredbe o predstečajnoj nagodbi koje su iz ZFPPN-a prešle u SZ kao predstečajni postupak. Tijela PP-a su sudac pojedinac i povjerenik (čl. 21.), a FINA je tehnički i administrativni servis suda (čl. 44.). Izvješće ovlaštenoga revizora iz čl. 47. ZFPPN-a je suvišno jer se u PP-u ne utvrđuje da je dužnik nelikvidan ili insolventan i da će provedba plana financijskoga restrukturiranja omogućiti likvidnost i solventnost dužnika u razdoblju od 12 mjeseci od datuma posljednjih financijskih izvješća. Pritisak za ovakve reforme, odnosno za jaču ulogu suda u predstečajnim nagodbama, vršila je i primjena čl. 6. iz Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda. To je rezultiralo „brisanjem“ zakonodavnih rješenja po kojima je FINA *de facto* i *de jure* odlučivala u postupcima predstečajne nagodbe. Novo rješenje ukazuje na samostalnost suda što podrazumijeva da je sud posebna vrsta tijela državne vlasti za koji vrijede posebna pravila organiziranja. Pod samostalnošću i nezavisnošću suda podrazumijeva se sloboda suda od svakog utjecaja sa strane, odnosno slobodno i samostalno donošenje sudskih odluka. To dalje znači da ni jedan nositelj druge državne vlasti ne može utjecati na vršenje sudske vlasti, odnosno da se ne može miješati u rad suda. Kada je riječ o stečajnom postupku ova ustavna garancija, u skladu s odredbama članka 118., st. 2. Ustava RH i čl. 6., st. 1. Konvencije kojima se jamči pravo na pravično suđenje, podrazumijeva da se mora omogućiti da **nezavisan, nepristran i zakonom već ustanovljen sud** pravično, javno i u razumnom roku raspravi o pravima i obvezama stečajnoga dužnika i stečajnih vjerovnika.

2.1.1. Nova uloga povjerenika

U ZFPPN-u povjerenik predstečajne nagodbe bio je, uz nagodbenu vijeće tijelo u postupku predstečajne nagodbe, ali s vrlo suženim ovlastima. U pravilu je bio imenovan u trenutku otvaranja postupka, osim u slučaju kada je na prijedlog dužnika, zbog nastanka nenadoknadive štete nagodbenu vijeće donijelo privremenu mjeru o zastoju provedbe ovrhe i osiguranja i time dopustilo dužniku raspolaganje s novčanim sredstvima po računu i prije otvaranja postupka predstečajne nagodbe.² Najvažnija funkcija povjerenika je nadzirati poslovanje dužnika, a osobito financijsko poslovanje, stvaranje obveza prema trećim osobama, izdavanje sredstava osiguranja plaćanja, te poslovanja u prodaji roba, odnosno usluga, pazeći pri tome da se ne oštećuje imovina dužnika (čl. 35. ZFPPN-a). Povjerenik se u skladu s odredbama SZ-a zakona imenuje s liste stečajnih upravitelja, dakle uvjeti za povjerenika su isti kao i uvjeti za imenovanje stečajnoga upravitelja (čl. 23.). Nadalje, na određivanje povjerenika, nadzor nad njegovim radom, odgovornost te nagradu i naknadu troškova za rad na odgovarajući način primjenjuju se odredbe SZ-a o stečajnom upravitelju (čl. 23., st. 3.). U pogledu obveza povjerenik je dužan: 1. ispitati stanje imovine i poslovanje dužnika; 2. ispitati popis vjerovnika i popis dužnikovih dužnika; 3. ispitati vjerodostojnost prijavljenih tražbina; 4. osporiti tražbine ako na temelju priopćenja vjerovnika ili

² U čl. 30. SZ-a donošenje privremene mjere je zabranjeno. Naime, od dana podnošenja prijedloga za otvaranje PP-a do dana pravomoćnosti odluke o prijedlogu za otvaranje predstečajnoga postupka dužnik nije ovlašten tražiti određivanje privremene mjere zabrane provedbe ovrhe i osiguranja na svojim novčanim sredstvima.

iz nekoga drugog razloga posumnja u njihovo postojanje; 5. nadzirati poslovanje dužnika, a osobito financijsko poslovanje dužnika, stvaranje obveza prema trećim osobama, izdavanje sredstava osiguranja plaćanja te poslovanje u prodaji roba, odnosno usluga pri tome pazeći da se ne oštećuje imovina dužnika; 6. podnijeti prijavu sudu ako dužnik postupuje protivno odredbama čl. 67. ovoga Zakona; 7. izdavati naloge i potvrde prema odredbama čl. 69. i 71. SZ-a; 8. nadzirati pravodobnost i potpunost namirenja troškova PP-a te 9. obavljati i druge poslove u skladu s ovim Zakonom (čl. 24.). Dakle, ovlasti povjerenika u PP-u su značajno šire od ovlasti povjerenika u predstečajnoj nagodbi, ali mu SZ izriječno ne daje, kao stečajnom upravitelju, ovlaštenje zastupnika po zakonu dužnika (usp. čl. 24., st. 3. Glava II. starog SZ-a). Znači, dužnika ne zastupa povjerenik, već njegova uprava i to je *differentia specifica* između povjerenika i stečajnoga upravitelja. Stoga je položaj povjerenika u PP-u usporediv s, primjerice, položajem stečajnoga povjerenika u posebnom postupku osobne uprave iz SZ-a (Glava VIII. SZ-a), u kojem slučaju stečajni sudac rješenjem o otvaranju stečajnoga postupka ovlašćuje dužnika da sam upravlja i raspolaže stečajnom masom, ali pod nadzorom stečajnoga povjerenika.³

2.1.2. (Izmijenjena) uloga Financijske agencije

Nagodbeno vijeće vodi postupak predstečajne nagodbe u vijeću od tri člana, s tim da predsjednika i članove imenuje ministar financija (čl. 33. ZFPPN-a). Sintagma nagodbeno vijeće više ne postoji u SZ-u već samo FINA, a osim takve jezične forme razlika je mnogo dublja. Naime, dok je FINA u predstečajnoj nagodbi odlučivala o međusobnim pravima i obvezama dužnika i njegovih vjerovnika, u SZ-u njezina uloga je čisto tehničke prirode te služi isključivo kao „servis“ sudu (primjerice, prodaja nekretnina na kojima postoji razlučno pravo elektroničkom javnom dražbom iz čl. 247. SZ-a). U postupku predstečajne nagodbe uloga je bila obrnuta: trgovački sud je bio servis FINA-i, odnosno nagodbenom vijeću.

2.2. Nova (stara) pravila o stečajnom planu

Kako je ZFPPN omogućio restrukturiranje dužnika, u stečajnom je postupku napuštena mogućnost financijskoga restrukturiranja stečajnoga dužnika pa je vjerovnicima jedino omogućeno da se stečajnim planom prenese cjelokupna imovina dužnika na osobu koju će osnovati stečajni dužnik (tzv. prijenosni stečajni plan). Odredbe o stečajnom planu nalaze se u Glavi VII. SZ-a (čl. 303.-355.). Stečajni upravitelj jedini je ovlašten sudu podnijeti stečajni plan. Novost je da je on dužan stečajni plan podnijeti sudu u roku određenom u odluci odbora vjerovnika (umjesto „u primjerenom roku“ iz starog SZ-a), a

³ U hrvatskoj stečajnoj praksi institut osobne uprave vrlo se rijetko koristio. Za istaknuti je pozitivan primjer stečajnoga dužnika MORNAR d.d. u stečaju iz Makarske. Naime, rješenjem Trgovačkog suda u Splitu, Posl. br. VII St-178/99 od 27. ožujka 2000. stečajni je sudac ovlastio dužnika da sam upravlja i raspolaže stečajnom masom pod nadzorom stečajnoga povjerenika. Štoviše, nad dužnikom je 13. svibnja 2002. zaključen stečajni postupak jer je pravomoćnim Rješenjem br. VII St-178/99 od 25. ožujka 2002. potvrđen stečajni plan u ovom postupku.

dužnik koji podnosi prijedlog za otvaranje stečajnoga postupka može predložiti smjernice za donošenje stečajnoga plana o kojima se na izvještajnom ročištu očituju stečajni upravitelj i stečajni vjerovnici (čl. 304. SZ-a). Provođenjem plana stečajnom se dužniku prije svega pruža neophodno vrijeme da stabilizira svoje poslovanje. Stoga novo - staro rješenje iz čl. 303. SZ-a s mnogobrojnim mjerama ekonomske, financijske, pravne i organizacijske prirode pruža daleko veći broj mogućnosti stečajnom dužniku izići iz krize i namiriti svoje vjerovnike na prihvatljiv način. U svakom konkretnom slučaju treba pronaći najkvalitetniju mogućnost. Neke od predloženih mjera su: 1.) ostaviti dužniku svu ili dio njegove imovine radi nastavljanja poslovanja dužnika; 2.) prenijeti dio ili svu imovinu dužnika na jednu ili više već postojećih osoba ili osoba koje će tek biti osnovane, uz isključenje primjene općega pravila o pristupanju dugu u slučaju preuzimanja neke imovinske cjeline iz zakona kojim se uređuju obvezni odnosi i o dužnosti davanja izjave o nepostojanju dugovanja iz zakona kojim se uređuje postupak u sudskom registru; 3.) dužnika pripojiti drugoj osobi ili spojiti s jednom ili više osoba; 4.) prodati svu ili dio imovine dužnika s razlučnim pravima ili bez razlučnih prava; 5.) raspodijeliti svu ili dio imovine dužnika između vjerovnika, odrediti način namirenja stečajnih vjerovnika; 6.) namiriti ili izmijeniti razlučna prava; 7.) smanjiti ili odgoditi isplatu obveza dužnika; 8.) obveze dužnika pretvoriti u kredit; 9.) preuzeti jamstvo ili dati drugo osiguranje za ispunjenje obveza dužnika; 10.) urediti odgovornost dužnika nakon završetka stečajnoga postupka. **Najvažnije je da provedbena osnova sadržava odredbe o tomu kako će se stečajnim planom izmijeniti pravni položaj dužnika i drugih sudionika u postupku (čl. 307. SZ-a). Drugim riječima, stečajni plan je stečajna nagodba između stečajnoga dužnika i stečajnih vjerovnika.** Ponovnim uvođenjem mnogobrojnih opcija u svezi sa stečajnim planom zakonodavac priznaje proput iz 2012. koji je doktrina zajedno sa ZFPPN-om već ocijenila kao „značajan korak unazad u razvoju hrvatskoga stečajnog prava, a posebice instituta stečajnoga plana“.

2.3. Stečaj povezanih društava

Pozitivno hrvatsko pravo prilično kvalitetno definira elemente pojma povezanih društava. Tako Zakon o trgovačkim društvima (NN 111/93, 34/99, 121/99 - vjerodostojno tumačenje, 52/00 - Odluka USRH, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11 - proć. tekst, 111/12, 68/13 i 110/15) uređuje pitanje povezanih društava koja se mogu povezivati učesćem u kapitalu, ugovorom ili mješovito. Povezana društva obuhvaćaju jedno kontrolno (matično) i jedno ili više podređenih (zavisnih) društava. Osnovne karakteristike povezanih društava su ekonomska zavisnost, pravna samostalnost i jedinstvena uprava, a odnos ovisnosti nastaje u pravilu na temelju većinskoga sudjelovanja vladajućega društva u ovisnom društvu kroz utjecaj na donošenje odluka. Međutim, mnogo je manji opseg suglasnosti s europskim pravom praksa u vezi s ZFPPN-om koja ukazuje kako su dužnici nerijetko, priznajući nepostojeće - fiktivne tražbine putem izravno ili neizravno povezanih trgovačkih društava, u potpunosti obezvrijedili tražbine - imovinu stvarnih vjerovnika - pravnih i fizičkih osoba te Republike Hrvatske jer se na strani dužnika i vjerovnika često nalazi „ista“ osoba koja ima kontrolu nad nekoliko trgovačkih društava u kojima su osnivači, članovi uprava ili direktori, odnosno putem udjela u društvu u vlasništvu drugoga društva te u stvarnosti ne postoji odnos dužnik - vjerovnik. Dakle, s obzirom na uvođenje predstečajne nagodbe,

bez istodobnoga propisivanja položaja povezanih društava u pravnom sustavu otvorio se prostor za arbitrarnost u primjeni pravnih normi. Shvaćajući taj propust u ZFPPN-u, SZ uvodi Glavu X.a „Stečaj povezanih osoba“ (čl. 391.). U stečajnim postupcima nad dvije ili više povezanih osoba među kojima je i dužnik koji ima vladajući utjecaj: a) imenovat će se jedan stečajni upravitelj; b) postoji jedna skupština vjerovnika i jedan odbor vjerovnika; c) mjesno nadležan sud je sud nadležan prema sjedištu dužnika koji ima vladajuću utjecaj; d) postoji jedna stečajna masa i e) prestaju međusobne tražbine povezanih osoba (čl. 391.). Uredba Vijeća (EZ), broj 1346/2000 od 29. svibnja 2000. o insolventnom postupku (u daljnjem tekstu: Uredba br. 1346/2000)⁴ ne sadrži pojam povezanih društava (engl. *group of companies*), što znači da je to pitanje prepušteno nacionalnim zakonodavstvima i njihovoj stečajnoj praksi. Ipak, Europska komisija je zbog onemogućavanja zloupotreba i veće pravne sigurnosti krajem 2012. sastavila Prijedlog izmjena Uredbe o insolventnim postupcima (dalje: Prijedlog) kojim je, između ostalog, djelomično uredila i materiju stečaja povezanih društava.⁵ Definirajući povezana društva kao više pravnih subjekata koje se sastoje od matičnih i ovisnih društava, Prijedlogom se uvodi obveza koordinacije stečajnih postupaka otvorenih protiv različitih članova iste skupine povezanih društava, i to tako što se stečajni upravitelji i sudovi obvezuju između sebe razmjenjivati informacije i surađivati. Iako će od najveće važnosti biti jasnoća, dosljednost i konstantnost pravne prakse, smatramo neophodnim daljnju razradu i preciziranje pojma povezanih društava te jasno i precizno propisivanje posljedica kvalifikacije društava kao povezanih.

2.4. Stečaj s prekograničnim elementom

Unifikacija pravila međunarodnoga privatnog (i insolventnog) prava u EU-u predstavlja jednu od bitnih pretpostavki za ostvarivanje postavljenih integracijskih ciljeva država članica EU-a. Zbog toga se ovom pitanju počela posvećivati dužna pažnja od samog početka integracijskoga procesa.⁶ SZ-om odredbe o postupcima s međunarodnim elementom imenuju se skupnim nazivom „međunarodni stečaj“ (Glava XI., čl. 392.-427. SZ-a). Međutim, nazivom „međunarodni stečaj“ obuhvaćeno je puno šire područje od isključivo stečajnoga postupka s međunarodnim elementima.⁷ Općenito govoreći, doktrina određuje kako stečajni postupak dobiva elemente međunarodnosti/prekograničnosti onda kada

⁴ Uredba Vijeća (EZ), br. 1346/2000 od 29. svibnja 2000. o insolventnim postupcima, SL L 160, 30. lipnja 2000.

⁵ European Commission, Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council amending Council Regulation (EC) 1346/2000 on insolvency proceedings, Strasbourg, 12.12.2012., COM (2012), 012/0360 (COD), 744 final.

⁶ Ističe se da su pravila o međunarodnom stečaju jedna od najmlađih pravila u hrvatskom pravnom sustavu jer su u njega implementirana 1. siječnja 1997. RH se tako našla među prvim zemljama koje su cjelovito i samostalno uredile postupanje u stečajnim postupcima s međunarodnim elementom, ali za pravne osobe.

⁷ Treba spomenuti kako je predstečajna nagodba poznata u pravnim sustavima država članica EU-a, ali ipak na razini Europske unije gdje je na snazi Uredba, broj 1346/2000, Europska unija se nije opredijelila za ovaj institut.

jedna ili više zainteresiranih osoba koji su povezani tim stečajnim postupkom, zatraži zaštitu svojih pravnih interesa u stranoj zemlji, odnosno u zemlji u kojoj nije otvoren taj postupak. Cilj je, dakle osiguranje suradnje između sudova i drugih nadležnih tijela RH i strane države koja sudjeluje u stečajnom postupku, ostvarivanje veće pravne sigurnosti u trgovini i zaštita stranih investicija, zaštita interesa svih vjerovnika i drugih zainteresiranih osoba te očuvanju, odnosno uvećanju vrijednosti imovine stečajnoga dužnika. Temeljna pretpostavka ovakvoga zahtjeva jest činjenica da se poslovanje stečajnoga dužnika ili pak samo dio njegove imovine nalazi na području više država. Jedna od izmjena određuje da se SZ-om utvrđuju uvjeti i načini za provedbu Uredbe br. 1346/2000 (čl. 394.). Analizirajući pravne sustave, dolazimo do zaključka kako su poznata dva načelna opredjeljenja u pogledu načina priznavanja strane odluke o otvaranju stečajnoga postupka. To su sustav automatskoga priznavanja stranih odluka o otvaranju stečajnoga postupka koji je sadržan u Uredbi br. 1346/2000 (čl. 17.) te postupak formalnoga priznanja za koji se opredijelio hrvatski zakonodavac (čl. 308. stari SZ-a). Naime, osjetljivost i složenost materije, zadiranje u državni suverenitet, jednostavno je nametnulo državama razumnu opreznost u pristupu ovoj složenoj materiji. Ipak, radi usvajanja europske pravne stečevine, kao i radi usklađivanja s odredbama Uredbe 1346/2000,⁸ SZ definira posebna pravila za stečajne postupke u državama članicama Europske unije prihvaćajući sustav automatskoga priznavanja. Time se izbjegla mogućnost da u državi priznanja različiti sudovi dođu do različitih ocjena o tomu jesu li pretpostavke za priznanje ispunjene, što nije u skladu s načelom pravne sigurnosti. Ipak, bez obzira na entuzijazam, harmonizacija navedenoga načela u praksi može se pokazati kao naporan i usporen proces.

2.5. Skraćeni stečajni postupak

U stari SZ je dopunama, koje su stupile na snagu 21. listopada 2010., unesena Glava X.a kojom je propisan skraćeni stečajni postupak za tvrtke koje nemaju zaposlenih, a čiji su računi blokirani. Cilj je bio stvoriti preduvjete za učinkovitiju provedbu stečaja i ubrzanje postupka, a radi postizanja višega cilja poboljšanja vladavine prava, zaštite vjerovnika kao i poštivanja ugovora. Ipak, kako navedena reforma nije dala zadovoljavajuće rezultate, zakonodavac je ponovno intervenirao u skraćeni stečajni postupak.⁹

3. NOVA PRAVILA O STEČAJNIM UPRAVITELJIMA

Za Erakovića je stečajni upravitelj najvažnije tijelo stečajnoga postupka u operativnom smislu, a po Sajteru na stečajnom upravitelju je, u provedbenom smislu, najveća

⁸ Naime, ulaskom u EU uredbe se izravno/direktno primjenjuju na građane država članica te nije dopušteno donošenje nacionalnih implementacijskih mjera za njihovu primjenu, osim ako same uredbe to neposredno zahtijevaju, odnosno kada je zbog neodređenosti pojedinih dijelova dopušteno preciziranje nacionalnim mjerama pod uvjetom da nisu u neskladu s odredbama Uredbe.

⁹ Podrobnije o novom Stečajnom zakonu, Bodul, D., Vuković, A., (Još jedna) reforma stečajnoga zakonodavstva funkcionalizacija stečajno pravne zaštite ili placebo efekt, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 36, 2015., no. 1, str. 181-213.

odgovornost jer praktično provodi stečajni postupak pod nadzorom sudca i u suradnji sa sudcem. Ipak, hrvatski zakonodavac pitanje prava stečajnoga upravitelja stalno marginalizira i to propušta učiniti već godinama. S druge strane, obveze koje se nameću stečajnom upravitelju su obveze profesionalca iako on nije profesionalac jer mu to, u većini slučajeva, nije zaposlenje i isključivi izvor prihoda. Dosadašnju logiku o odnosu legislative prema stečajnom upravitelju slijedi i SZ o čemu više u nastavku rada. Čl. 77.-95. reguliraju položaj stečajnoga upravitelja.¹⁰ Pravni položaj stečajnoga upravitelja, imenovanje (uvođenje tzv. metoda slučajnoga izbora), razrješenje, djelokrug poslova i odgovornost stečajnoga upravitelja detaljno su uređeni. Naime, iznimna složenost dužnosti i faktičnih poslova koje moraju obavljati stečajni upravitelji vodila je zakonodavca u smjeru reformiranja općih (*in abstracto*) i posebnih (*in concreto*) uvjeta u vezi s izborom za stečajnoga upravitelja. Tako se, u pogledu općih uvjeta, za stečajnoga upravitelja, u skladu s čl. 77. SZ-a može imenovati osoba koja se nalazi na listi stečajnih upravitelja za područje nadležnoga suda.¹¹ U čl. 79. SZ-a redefinirao je negativnu listu pretpostavki koje su zapreka osobi koja inače ispunjava sve potrebne (opće i posebne) uvjete da je u određenome slučaju imenovana stečajnim upraviteljem. Ističu se dva kriterija: 1.) kriterij prezaduženosti te 2.) kriterij da je protiv osobe pokrenut kazneni postupak. Ako analiziramo takvu formulaciju iz nomotehničke perspektive, možemo reći da ima propusta, a jedan je od njih i što se ne definira kriterij prezaduženosti kao prepreka obavljanja stečajno-upraviteljske službe. Slična je situacija i s drugim navedenim kriterijem. Bez detaljne analize ove odredbe, ali i relevantnih odredbi Zakona o kaznenom postupku možemo zaključiti da je ovo i protuustavno rješenje jer čl. 28. Ustava RH kao i praksa u vezi s čl. 6. Europske konvencije propisuje da je svatko nedužan i nitko se ne smije smatrati krivim za kazneno djelo dok mu se pravomoćnom sudskom presudom ne utvrdi krivnja. Riječ je o zahtjevu koji se, načelno, sam po sebi čini umjesnim i opravdanim, ali koji će u praksi omogućiti stečajnim sudcima relativno veliku, zapravo nekontrolabilnu diskreciju pri izboru stečajnih upravitelja što može stvoriti dojam pristranosti i neobjektivnosti sudstva. Također nije jasna formulacije da će stečajni upravitelj biti, među ostalim uvjetima, i osoba „koja nakon položenog stručnog ispita obavlja stručnu obuku u trajanju od šest mjeseci“ (čl. 79., st. 1., t. 4.). Naime, u prijelaznim i završnim odredbama smatra se da pretpostavku iz čl. 79., st. 1., t. 4. ovoga Zakona ispunjavaju osobe koje su na dan stupanja na snagu ovoga Zakona upisane na listu stečajnih upravitelja i ranije imenovane stečajnim upraviteljima u više od 10 vođenih stečajnih postupaka (čl. 440.). Ipak, postavlja se pitanje što je s osobama koje će tek postati stečajni upravitelji. Naime, analizom položaja stečajnoga upravitelja dolazimo do zaključka kako navedena profesija nije dostatno regulirana, odnosno da ne postoje kriteriji za profesionalno bavljenje ovom profesijom, kao i da nema tijela, osim

¹⁰ O stečajnom upravitelju govore i odredbe čl. 439. i 440. SZ-a (Prijelazne i završne odredbe).

¹¹ U praksi hrvatskih trgovačkih sudova gotovo se uvijek primjenjivalo pravilo da je stečajni upravitelj isključivo s područja nadležnoga suda zbog naknade troškova koji predstavljaju troškove stečajnoga postupka (čl. 86. SZ-a). U vrlo rijetkim situacijama stečajni sudac odlučivao se imenovati za stečajnoga upravitelja iz područja nadležnosti drugoga suda. Primjerice, na Trgovačkom sudu u Splitu stečajno upraviteljske poslove obavlja stečajni upravitelj iz Osijeka („Dalmacija vino d.d. u stečaju, Split, „Sportski grad TPN“ d.o.o. u stečaju, Split). Mišljenje je autora kako je u razloge takvoga ponašanja pojedinih sudaca teško proniknuti.

tijela u stečajnom postupku, koji bi vršio stalan nadzor nad njihovim radom. **Rješenje je u uspostavljanju komore stečajnih upravitelja koja bi bila zadužena za edukaciju stečajnih upravitelja, zastupanje njihovih interesa i sankcioniranje u slučaju djelovanja protiv interesa vjerovnika i dužnika.** Nadalje, ono što se u radu predlaže mogućnost je da edukaciju stečajnih upravitelja obavljaju udruženja stečajnih upravitelja ili pak da se organizira posebna agencija za licenciranje i edukaciju stečajnih upravitelja kako je to već urađeno, primjerice u Sloveniji. Naime, odvjetništvo i javno-bilježništvo kao pravosudne profesije u svakom su slučaju kvalitetno organizirane profesije i treba rabiti njihova iskustva. Naša nastojanja su upravo usmjerena u tom pravcu unificiranja zakonskih rješenja i ukazivanju nadležnim organima da stečajni upravitelji trebaju biti organizirani, u duhu našega pravnog sustava, kroz strukovnu organizaciju Komore stečajnih upravitelja na koju bi se prenijela javnopravna ovlaštenja. U konačnici, bez stručnih operativnih tijela nije moguće zamisliti uspjeh bilo kojega postupka povodom insolventnosti dužnika u nas, ali i u svijetu. Novina je i formiranje tzv. lista. Naime, ministar nadležan za poslove pravosuđa za područje nadležnosti svakog trgovačkog suda utvrđuje dvije liste stečajnih upravitelja (lista A-stečajni upravitelji s iskustvom i lista B-stečajni upravitelji bez iskustva). Liste stečajnih upravitelja objavljuju se na mrežnoj stranici e-oglasna ploča sudova (čl. 78., st. 4.). Jedina razlika je da se na listu B imenuje osoba koja nakon položenoga stručnog ispita nije obavljala stručnu obuku u trajanju od šest mjeseci (čl. 80). Također je novina da se izbor stečajnoga upravitelja obavlja metodom slučajnoga odabira s liste A stečajnih upravitelja za područje nadležnog suda, osim ako Zakonom nije drukčije određeno (čl. 84.). Naime, imajući u vidu veliki broj stečajnih upravitelja i činjenicu da nekima od njih nikada nije dodijeljen nijedan stečajni predmet, novi SZ propisuje da se stečajni upravitelj, po pravilu, bira tzv. metodom slučajnoga odabira s liste stečajnih upravitelja. Iznimno izbor stečajnoga upravitelja može se vršiti odabirom s popisa aktivnih stečajnih upravitelja s područja nadležnoga suda s liste A ako djelatnost stečajnoga dužnika, složenost slučaja i potreba za specifičnim iskustvom stečajnoga upravitelja to zahtijevaju (čl. 85). Ministar nadležan za poslove pravosuđa će pravilnikom propisati pretpostavke i način izbora stečajnoga upravitelja metodom slučajnoga odabira (čl. 84. i čl. 439., st. 2.).¹²

¹² Reforma unovčenja predmeta na kojima postoji razlučno pravo zahvaća i prava te obveze stečajnoga upravitelja. Po novom, on je dužan obavljati sve poslove vezane za nekretninu stečajnoga dužnika na kojoj postoji razlučno (založno) pravo, ali više nije ovlašten prodavati nekretnine jer prodaju provodi isključivo FINA elektroničkom javnom dražbom (čl. 247., st. 4.). U konačnici, stečajni upravitelj je dužan dostaviti sudu obračun troškova unovčenja predmeta na kojima postoji razlučno pravo u roku od 8 dana od dana pravomoćnosti rješenja o dosudi s tim da troškovi unovčenja obuhvaćaju stvarno nastale troškove i ostale obveze stečajne mase te poreze (čl. 254. SZ-a). Dakle, u troškove unovčenja nekretnine nisu uključeni troškovi nagrade za rad stečajnoga upravitelja. Ovo je značajno odstupanje u odnosu na dosadašnju sudsku praksu o kojoj se izjasnio i Visoki trgovački sud Republike Hrvatske (dalje: VTS). U pravnom shvaćanju usvojenom na 5. sjednici sudaca i sudskih savjetnika svih sudskih odjela VTS RH od 19. lipnja 2008. troškovi koji bi mogli teretiti razlučnoga vjerovnika su, između ostaloga i nagrada stečajnoga upravitelja **razmjerno vrijednosti nekretnine u odnosu na ostalu imovinu stečajnoga dužnika.** Pored troškova unovčenja postoje i troškovi utvrđivanja tražbine. Čl. 170., st. 1. starog SZ-a određuju da troškovi utvrđivanja tražbine, koji obuhvaćaju troškove utvrđivanja istovjetnosti predmeta i prava na tom predmetu, određuju se paušalno u iznosu od 5 posto od utška, dok SZ o troškovima utvrđivanja tražbina šuti.

SZ nagradu za rad i naknadu troškova stečajnom upravitelju uređuje u čl. 94. Opća je odredba da stečajni upravitelj ima pravo na nagradu za svoj rad i naknadu stvarnih troškova (st. 1.). Nagradu stečajnom upravitelju rješenjem određuje sud prema uredbi kojom Vlada Republike Hrvatske utvrđuje kriterije i način obračuna i plaćanja nagrade stečajnim upraviteljima (st. 2.). Naknadu troškova rješenjem određuje sud na temelju pisanoga, obrazloženoga i dokumentiranoga izvješća stečajnoga upravitelja (st. 3.). Rješenja iz st. 2. i 3. ovoga članka objavit će se na mrežnoj stranici e-oglasna ploča sudova (st. 4.). Protiv rješenja iz st. 2. i 3. ovoga članka pravo na žalbu imaju stečajni upravitelj, dužnik pojedinac i svaki stečajni vjerovnik (st. 5.). Ako u stečajnom postupku nema sredstava za nagradu i naknadu troškova stečajnoga upravitelja, nagrada i naknada troškova isplatit će se iz sredstava Fonda za namirenje troškova stečajnoga postupka (st. 6.). Ako je stečajni upravitelj razriješen zbog nesavjesnoga obavljanja dužnosti, nema pravo na nagradu (st. 7.).

Dakle, nagradu za rad, kao i naknadu stvarnih troškova stečajnoga upravitelja određuje isključivo stečajni sudac na temelju kriterija koje putem uredbe utvrdi Vlada RH.¹³ Odluke (rješenja) o nagradi za rad i naknada stvarnih troškova javno se objavljuju, a protiv rješenja pravo na žalbu imaju stečajni upravitelj, dužnik pojedinac i stečajni vjerovnici (dakle, **ne** i vjerovnici stečajne mase, izlučni i razlučni vjerovnici). Ako u stečajnom postupku nema sredstava za nagradu i naknadu troškova stečajnoga upravitelja, nagrada i naknada troškova isplatit će se iz sredstava Fonda za namirenje troškova stečajnoga postupka (v. čl. 111. SZ). Ako je stečajni upravitelj razriješen zbog nesavjesnoga obavljanja dužnosti, nema pravo na nagradu. Prema st. 2., čl. 91. SZ-a, sud može *ex officio* ili na zahtjev odbora vjerovnika ili skupštine vjerovnika razriješiti stečajnoga upravitelja¹⁴ ako svoju dužnost ne obavlja uspješno ili iz drugih važnih razloga, osobito ako ne postupa po nalogu suda. Znači, opravdani razlog za razrješenje od strane stečajnoga suda je u svakom slučaju ne- postupanje stečajnoga upravitelja po njegovu nalogu.¹⁵

¹³ Odluku o visini nagrade određuje stečajni sudac. Dakako, ne bi bilo protivno svrsi Uredbe, ali i stečajnoga postupka da druga tijela stečajnoga postupka (skupština vjerovnika ili odbor vjerovnika) predlože stečajnomu sudcu nagradu stečajnomu upravitelju izvan okvira Uredbe. U konačnici, upravo su stečajni vjerovnici ekonomski vlasnici stečajnoga postupka i mogu se odreći dijela svojih prava u korist stečajnoga upravitelja.

¹⁴ Zahtjev za razrješenje je istek razdoblja od godine i pol dana od dana održavanja izvještanoga ročišta, a nije unovčio imovinu koja ulazi u stečajnu masu tako da se može pristupiti završnoj diobi (st. 1., čl. 91. SZ).

¹⁵ Pravna norma prema kojoj stečajni upravitelj nema pravo na nagradu za rad ako je razriješen dužnosti zbog nesavjesnoga obavljanja dužnosti je vrlo stroga. Ona je istovremeno i pravno vrlo sporna jer otvara prostor za zloupotrebu prava na štetu stečajnoga upravitelja i treba ju izbrisati. U SZ-u, naime, postoje i drugi načini kako sud i vjerovnici mogu sankcionirati rad nesavjesnoga stečajnog upravitelja. Sud ga može kazniti kaznom od 10.000,00 kuna (st. 7., čl. 91. SZ-a u svezi sa st. 6., čl. 91. SZ-a) dok vjerovnici mogu protiv takvoga stečajnog upravitelja podnijeti zahtjev za naknadu štete (čl. 93. SZ-a) ili skupne štete (čl. 172. SZ-a). Stoga smatramo prikladnim da u slučaju razrješenja zbog utvrđenoga nesavjesnog obavljanja dužnosti, stečajnom upravitelju treba priznati stečena prava, odnosno nagradu za rad na osnovi preuzimanja dužnosti, ispitanih tražbina, unovčene imovine stečajnog dužnika i drugih kriterija. S druge strane, oštećenim sudionicima stečajnoga postupka na raspolaganju uvijek stoji parnica za naknadu štete.

3.1. Rješenja nove Uredbe o kriterijima za nagradu stečajnih upravitelja

Ove godine, dakle 2015., u potpunosti je redefinirano hrvatsko insolventijsko pravo. Kako je „novi“ SZ drukčije od staroga definirao ovlaštenja i odgovornosti stečajnoga upravitelja bilo je, prema shvaćanju zakonodavca, nužno i nomotehnički urediti pitanje nagrade operativnih tijela stečajnoga postupka novom uredbom, a na temelju ovlaštenja iz SZ-a. Uredba o kriterijima i načinu obračuna i plaćanja nagrade stečajnim upraviteljima objavljena je u Narodnim novinama, br. 105/15 od 2. listopada 2015., a stupila na snagu osmog dana od javne objave - dalje: **Uredba**. Ona bi trebala ukloniti tri „kritične točke“ iz Uredbe iz 2003., a odnose se na nagrade stečajnog upravitelja: 1.) rok u kojem sud mora donijeti rješenje o nagradi za rad; 2.) ponovno uvesti pravilo o isplati predujma nagrade za rad tijekom stečajnoga postupka te 3.) naknadu za rad kada stečajni upravitelj uz funkciju zastupnika po zakonu, obavlja i posloводство.

3.1.1. Područje primjene *ratione personae*

Uredba se primjenjuje na stečajne upravitelje, privremene stečajne upravitelje, povjerenike predstečajnoga postupka i stečajne povjerenike (čl. 1.). Zanimljivo je da privremenom stečajnom upravitelju, povjereniku predstečajnoga postupka i stečajnom povjereniku pripada jednak iznos nagrade za rad (u vrlo širokom rasponu od 3.000,00 do 20.000,00 kuna) dok je nagrada za rad stečajnoga upravitelja iznimka od toga pravila i detaljnije je uređena.

3.1.2. Područje primjene *ratione materiae*

Uredba definira kriteriji i način obračuna i plaćanja nagrade za rad stečajnih upravitelja uzimajući u obzir obujam i složenost poslova, rad stečajnoga upravitelja na ispitivanju tražbina te vrijednost unovčene stečajne mase (čl. 1 i čl. 5., st. 1.). Isto se određuje bez odgode nakon što se poslovi za koje su imenovani odrade (čl. 2., st. 1.). Ipak, kritika je usmjerena na sintagmu „bez odgode“ jer je dosadašnja praksa pokazala da takva nomotehnička neodređenost može rezultirati dužim vremenskim razdobljem. Umjesto navedenoga, predložili bismo *de lege ferenda* rješenje st. 2., čl. 2. Uredbe na sljedeći način: „Nagradu za obavljene poslove sud je dužan donijeti u roku od 15 dana od podnošenja urednoga zahtjeva. Ako sudac ne donese rješenje o nagradi u navedenom roku, smatrat će se da je protekom 60 dana od podnošenja zahtjeva, odobrio podneseni zahtjev“. Iznimno, sud može stečajnom upravitelju odrediti isplatu predujma dijela nagrade u slučaju ako stečajni dužnik nastavlja poslovati tijekom stečajnoga postupka ili ako je na ročištu vjerovnika stečajnom upravitelju naložena izrada stečajnoga plana (čl. 2., st. 3.). Troškovi koje stečajni upravitelj ima tijekom postupka definirani su temeljnim propisom insolventijskoga prava, SZ-om. Naime, naknade troškova rješenjem odobrava stečajni sudac na temelju pisanoga, obrazloženog i dokumentiranog izvješća stečajnoga upravitelja (obračun stvarnih troškova) (čl. 94., st. 3. SZ-a). To znači da bi stečajni upravitelji sve svoje troškove trebao dokumentirati odgovarajućim ispravama (računima, narudžbenicama, ugovorima, potvrđama

o plaćanju i sl.). U slučaju da u stečajnom postupku nema sredstava za naknadu troškova stečajnom upravitelju, oni će se isplatiti na teret Fonda za pokriće troškova stečajnoga postupka (čl. 94., st. 6. SZ-a). Osnivanje posebnoga Fonda za namirenje troškova stečajnoga postupka trebalo bi, prema najnovijem rješenju hrvatske legislative konačno riješiti kronični nedostatak novčanih sredstava na normalno funkcioniranje stečajno-pravne procedure. Iz ovoga Fonda isplaćuju se sredstva za namirenje troškova stečajnoga postupka koji se ne mogu namiriti iz dva izvora: 1.) iz imovine dužnika i 2.) osiguranja predujma za namirenje troškova stečajnoga postupka. Sredstva isplaćena iz Fonda za namirenje troškova stečajnoga postupka trošak su stečajnoga postupka i stečajni upravitelj ih je dužan vratiti u Fond za namirenje troškova stečajnoga postupka nakon što u stečajnome postupku prikupi za to potrebna sredstva. U novom SZ-u koji je stupio na snagu 1. rujna 2015. odredbe o Fondu za namirenje troškova stečajnoga postupka nalaze se u čl. 111., i to u dijelu koji se odnosi na pokretanje stečajnoga postupka (Glava III.). U svezi s čl. 111. SZ-a su 113. SZ-a (*plaćanje predujma odgovornih osoba*) i čl. 114. SZ-a (*predujam za namirenje troškova stečajnog postupka*). Ipak, pitanje je kako će ovaj Fond funkcionirati u praksi jer dosadašnje iskustvo u provođenju stečajnih postupka u RH potvrđuje da Fond za pokriće troškova stečajnoga postupka iz čl. 39.a „starog“ Stečajnog zakona iz 1996. nije ispunio očekivanja.¹⁶

Nagrada će se stečajnom upravitelju obračunavati s osnove vrijednosti unovčene stečajne mase najviše 630.000,00 kn, tzv. **osnovni kriterij** (čl. 6.) Dakle, stečajnomu upravitelju pripada pravo na nagradu iz čl. 6. (osnovni kriterij), ali mu pripada i pravo s osnove **dodatne nagrade** najviše 150.000,00 kn i s osnova **posebne nagrade** najviše 15.000,00 kn (**tzv. dopunski ili stimulativni kriterij**) iz čl. 8. i 9. Uredbe. Pri određivanju dopunskoga ili stimulativnoga kriterija doktrina ističe dvije dvojbe. Prva je vezana za broj kriterija. S jedne strane, veliki broj kriterija stvorio bi probleme pri ocjenjivanju je li potrebno zadovoljiti jedan, dva ili više kriterija, koji su kriteriji neophodni *et seq.* S druge strane, ispuštanjem nekih kriterija, moguće je da slučajevi koji inače zaslužuju ne budu ocijenjeni kao složeni. Druga dvojba vezana je za preciznosti određenih kriterija, odnosno kako definirati indikatore koji bi olakšali ocjenu složenosti. Hrvatski se zakonodavac opredijelio da pri određivanju dodatne nagrade sud vodi računa o: 1.) stupnju namirenja stečajnih vjerovnika i 2.) osobitom zalaganju stečajnoga upravitelja (čl. 8., st. 1.). Pod stupnjem namirenja stečajnih vjerovnika podrazumijeva se vrijednost izražena u postotku koji se dobije kada se iznos ukupno namirenih tražbina podijeli s iznosima ukupno utvrđenih tražbina (čl. 8., st. 2.). Smatrat će se da se stečajni upravitelj osobito zalagao ako je stečajna masa unovčena u roku od jedne godine od održanoga izvještajnog ročišta (čl. 8., st. 3.). Kako je stečajni postupak, iako poboljšán, i dalje relativno spor, ovaj kriterij ima izuzetnu važnost. Na osnovi raspoloživih podataka, izuzetno mali postotak postupaka se okončava u razdoblju do jedne godine pa je i stvaranje poticaja za takve postupke pozitivno. Ipak, treba biti svjestan kako uloženi napor ne jamči i uspješnost pa bi trebalo razmisliti o uvećanju postotka za one postupke za koje razina složenosti, ali prateći parnični postupci ne dopušta okončanje u razdoblju od jedne godine, u slučaju da su okončani za manje od, primjerice, dvije godine. U svakom slučaju dodatna nagrada ne može prelaziti iznos nagrade s osnove

¹⁶ U "starom" SZ-u iz 1996. rabio se pojam Fond za pokriće troškova stečajnoga postupka dok se u novom SZ rabio pojam vrlo sličnoga naziva Fond za namirenje troškova stečajnoga postupka.

vrijednosti unovčene stečajne mase (čl. 8., st. 4.). Odluku o dodatnoj nagradi donosi sud uz prethodnu suglasnost odbora vjerovnika ako je osnovan (čl. 8., st. 5.).¹⁷ Mišljenja smo da se ovdje ne dovodi u korelaciju stvarni uloženi napor stečajnoga upravitelja i nagrada, već je nagrada prije posljedica „slučaja“ (iako postoji poticaj za stečajnoga upravitelja da ostvari što veću vrijednost i time u većem postotku namiri vjerovnike), tj. ona ne mora biti razlog sposobnosti stečajnoga upravitelja, već je prije rezultat specifičnih okolnosti određenoga slučaja, primjerice, strukture imovine subjekta, rasta cijena nekretnina *et seq.*

Sud može odrediti posebnu nagradu stečajnomu upravitelju ako ispita više od 500 tražbina vjerovnika (čl. 9., st. 1.). U slučaju iz stavka 1. ovoga članka, posebna nagrada obračunava se u iznosu do 100,00 kn za svaku sljedeću ispitanu tražbinu (čl. 9., st. 2.). Dakle, stečajnom upravitelju pripada najviše 795.000,00 kn ((630.000,00 kn (osnovni kriterij) + 150.000,00 kn + 15.000,00 kn (**tzv. dopunski ili stimulativni kriterij**)). Ovako definirani sustav koji dovodi u vezu nagradu stečajnoga upravitelja s realizacijom (stečajne mase ili namirenja vjerovnika) ima nekoliko prednosti. Pored relativne jednostavnosti, vezivanje nagrade za realizaciju motivira upravitelja da što je više moguće uveća vrijednost stečajne mase ili ostvari što viši stupanj namirenja. U slučajevima male ili čak i srednje vrijednosti (prilikom unovčenja) ili u slučaju kada je nemoguće ostvariti viši stupanj namirenja, što su i pokazala dosadašnja hrvatska iskustva, ovaj mehanizam **ne** motivira stečajne upravitelje. Naravno, treba voditi računa da stečajni upravitelj često zbog objektivnih okolnosti na koje nije mogao utjecati, može doći u situaciju da stečajni postupak traje izuzetno dugo i ne ostvari pravo na nagradu za rad.

Nadalje, ako do promjene stečajnoga upravitelja dođe bez njegove odgovornosti, sud razriješenomu stečajnom upravitelju *može* (dakle i ne mora) odrediti nagradu razmjerno obavljenim poslovima u stečajnome postupku (čl. 10. Uredbe).¹⁸

U slučaju da se stečajni postupak nastavlja radi naknadne diobe ili se provodi nad imovinom pravne osobe koja je prestala postojati, stečajnom upravitelju, nagrada, dodatna nagrada i posebna nagrada, određuju se prema odredbama ove Uredbe (čl. 13., st. 1.). Osnovica za utvrđivanje ovakve nagrade je iznos koji će se naknadnom diobom isplatiti vjerovnicima (čl. 13., st. 2.).¹⁹

Uredba također rješava pitanje izrade stečajnoga plana i nadzora nad provedbom stečajnoga plana (čl. 11. i 12. Uredbe u svezi s čl. 304. SZ). Tako ako je stečajni postupak zaključen nakon prihvaćanja stečajnoga plana, nagrada stečajnom upravitelju određuje se prema tablici iz članka 7. ove Uredbe (čl. 11., st. 1.). Ako je stečajni plan prihvaćen u roku od šest mjeseci od održanoga izvještajnog ročišta, nagrada stečajnomu upravitelju uvećat

¹⁷ Odluku o dodatnoj nagradi sud bi mogao donijeti i uz prethodnu suglasnost skupštine vjerovnika. Skupština vjerovnika je tijelo stečajnoga postupka iznad odbora vjerovnika pa stoga može donijeti sve odluke iz nadležnosti odbora vjerovnika (čl. 107. SZ).

¹⁸ Ovakvo rješenje smatramo neprihvatljivim, posebno zato što stečajni upravitelj nije razriješen dužnosti svojom krivnjom (nije odgovoran). Stečajni vjerovnici, naime moraju prihvatiti da promjena stečajnog upravitelja znači i poštivanje stečenih prava razriješenoga stečajnog upravitelja.

¹⁹ Ovo je sigurno bolje rješenje od onoga iz čl. 17. Uredbe iz 2003. koje uopće nije vodilo računa o tome koliki se iznos u naknadnoj diobi dijeli vjerovnicima.

će se za 20% (čl. 11., st. 2.). Osnovica za obračun nagrade iz st. 1. ovoga članka procijenjena je vrijednost imovine stečajnoga dužnika prema popisu stečajnoga upravitelja i stanju poslovnih knjiga (čl. 11., st. 3.). Dakle, za nadzor nad provedbom stečajnoga plana stečajnom upravitelju pripada pravo na nagradu u iznosu od 3.000,00 kn do 30.000,00 kn za svaku godinu nadzora, ovisno o složenosti poslova koje obavlja (čl. 12., st. 1.).²⁰ Obveznik isplate nagrade iz stavka 1. ovoga članka dužnik je, odnosno društvo preuzimatelj (čl. 12., st. 2.).²¹ I u slučaju stečaja nad kreditnom institucijom na stečajnoga upravitelja na odgovarajući način primjenjivat će se odredbe Uredbe (čl. 264. ZoKI).²² To znači da će stečajni upravitelji koji će obavljati stečajno-upraviteljske poslove nad kreditnim institucijama biti značajno zakinuti ovom Uredbom u odnosu na prava iz Uredbe iz 2003.²³ Uredbe rješava i pitanje plaćanja poreza, doprinosa iz osnovice ili drugih naknada na iznose nagrada stečajnim upraviteljima (čl. 16.) pa propisuje da su iznosi nagrada stečajnim upraviteljima određeni u **brutoiznosima** (čl. 15.).²⁴

4. DE LEGE LATA RJEŠENJA ZAKONA O STEČAJU POTROŠAČA

Posebnost navedenoga instituta odražava se u svim njegovim pravilima, a ima svoj naročiti odraz i u normiranju vrsti i ovlaštenja tijela koja ga provode. Polazište za novi Zakon o stečaju potrošača (ZSP) bio je njemački *Insolvenzordnung* iz 1999. koji je i sam radikalno

²⁰ Čl. 13. Uredbe iz 2003. određivao je da za nadzor nad provedbom stečajnoga plana stečajnom upravitelju pripada pravo na nagradu iz čl. 8. stavka 1. ove Uredbe. To znači da se za nadzor određuje jedinstvena nagrada za rad u visini od 10.000,00 neto, odnosno u visini nagrade za rad privremenomu stečajnom upravitelju. U praksi je zaživjelo pravilo da stečajnom upravitelju dužnik isplaćuje iznos od 20.000,00 neto za trogodišnji nadzor.

²¹ Donošenjem rješenja o zaključenju stečajnoga postupka prestaju službe stečajnoga upravitelja i odbora vjerovnika ako ovim Zakonom nije drukčije određeno. Dužnik ponovno stječe pravo slobodnoga raspolaganja stečajnom masom (st. 1., čl. 345. SZ-a).

²² Zakon o kreditnim institucijama (NN 159/13, 19/15 i 102/15)

²³ Čl. 17. Uredbe iz 2003. regulirao je da se na stečajnoga upravitelja imenovanoga u stečaju koji se provodi nad bankom na odgovarajući način primjenjuju odredbe ove Uredbe uz određene modifikacije koje se odnose na nagradu za rad. **Konačna nagrada stečajnomu upravitelju ne može biti veća od 600.000,00 kn, a može mu se odrediti predujam nagrade. Tako gledajući, ovakve odredbe Uredbe stvarno su motivirale stečajne upravitelje na rad i dodatno zalaganje jer u stečajevima banaka „u-vijek postoji stečajna masa“.**

²⁴ I ova odredba izazvat će proturječja u provođenju. Dosad su iznosi nagrade bili određeni u neto- iznosima s tim da porezi i doprinosi na neto isplaćene iznose terete troškove stečajnoga postupka (čl. 19. stare Uredbe). Dakle, netonagrada za rad kao i pripadajući porezi te doprinosi bili su troškovi stečajnoga postupka i u cijelosti na teret stečajnoga dužnika. U skladu s poreznim propisima, nagrada za rad i naknade troškova stečajnoga upravitelja bili su drugi dohodak i relativno su se lako obračunavali i evidentirali. Po novom, svi iznosi koji se primjenjuju u ovoj Uredbi su u bruto- iznosima, to jest iznosi prije odbitka pripadajućih doprinosa iz osnovice, poreza ili drugih naknada. Čini se da autori Uredbe nisu uočili da brutoiznos nije jednak iznosu ukupnih troškova te da se razlikuje za iznos uplate za zdravstveno osiguranje. Je li riječ o brutoiznosu ili ukupnom trošku, praksa će morati brzo odgovoriti.

izmijenio njemačko stečajno zakonodavstvo implementacijom instituta osobnog stečaja.²⁵ Takva orijentacija na već postojećem sustavu s iskustvom u praksi je smislena zato što takva situacija omogućava korištenje strane sudske prakse i stručne literature kao pomoćnoga sredstva u rješavanju problema koji se javljaju u primjeni zakona. Obrazloženja i diskusije iz tih izvora, naime, vrlo rijetko se odnose na izolirane članke, već na osnovne principe odgovarajućega zakona, na izričita rješenja istoga zakona u sličnim slučajevima.²⁶

4.1. Tijela i sudionici izvansudskoga i sudskoga postupka

Uspješnost stečajnoga postupka u mnogome ovisi od preraspodjele uloga sudionika u samom postupku. Stečajni postupak nad imovinom potrošača je postupak u čijem provođenju osim **sudskoga tijela** (**sudac pojedinac** općinskoga suda) sudjeluju i **izvansudska „tijela“** (posrednik, FINA odnosno tzv. savjetovališta, **povjerenik** te skupština vjerovnika). Kako će navedeni postupci u pravilu biti stečaji male vrijednosti, odredbe o odboru vjerovnika neće se primjenjivati (čl. 127., st. 3. SZ-a u svezi s čl. 23. ZSP-a, isto vidi čl. 29. ZSP-a). Mišljenja smo kako je utvrđivanje pojmova potrebno radi stjecanja uvida kako utječe te kako se cilj ZSP-a ostvaruje prema svakomu od sudionika postupka. Štoviše, zavisno od sudionikova statusa te položaja utvrđenoga u stečajnom postupku zavisit će i način definiranja cilja svakoga od njih.

Prema subjektu pravimo razliku na stečaj nad pravnim osobama (čl. 3., st. 1. SZ-a), stečaj nad imovinom dužnika pojedinca (čl. 3., st. 1. SZ-a) te stečaj nad imovinom potrošača (čl. 4., st. 1. ZSP-a). Potrošačem se, u smislu ZSP-a, smatra svaka fizička osoba koja sklapa pravni posao ili djeluje na tržištu izvan svoje trgovačke, poslovne, obrtničke ili profesionalne djelatnosti. Kako navedena norma nije isključiva, potrošačem se smatra i fizička osoba obveznik poreza na dohodak od samostalne djelatnosti prema odredbama Zakona o porezu na dohodak (NN 177/04 - 143/14) te fizička osoba obveznik poreza na dobit prema odredbama Zakona o porezu na dobit (NN 177/04 - 143/14). U navedenome slučaju određeno je, ipak, niz iznimaka pa tako potrošač: ne smije imati više od 20 vjerovnika; obveze iz obavljanja djelatnosti ne smiju prelaziti iznos od 100.000,00 kuna; ne smije imati obveza iz radnih odnosa koje proizlaze iz obavljanja djelatnosti te nad njim ne smije biti pokrenut predstečajni ili stečajni postupak (čl. 4. ZSP-a). Ipak, status potrošača je samo početna pretpostavka za podnošenje prijedloga, a ako ta pretpostavka tijekom postupka otpadne, primjerice uslijed činjenice njegove smrti, doktrina ukazuje da se postupak može nastaviti sve dok postoji djeljiva imovina dostatna barem za pokriće troškova stečajnoga postupka. Tu treba razlikovati dva slučaja: **pokretanje i otvaranje stečajnoga postupka**. U prvom slučaju nasljednici potrošača ne smatraju se potrošačem u smislu ZSP-a, ali im pripadaju sva prava koja inače pripadaju nasljednicima po pravilima nasljednoga prava. Naime, Zakon o nasljeđivanju (NN 48/03, 163/03, 35/05, 127/13 i 33/15 dalje: ZN) propisuje da nasljedno pravo nasljednik stječe u trenutku ostaviteljeve smrti (čl. 129. ZN-a). Štoviše, nasljednik koji je prihvatio nasljedstvo, odgovara za ostavi-

²⁵ Detaljnije Braun, S., German Insolvency Act: Special Provisions of Consumer Insolvency Proceedings and the Discharge of Residual Debts, German Law Journal, vol. 7, 2005., no. 1, str. 59 *et seq.*

²⁶ Vidi Garašić, J., Kako zakonski regulirati „osobni stečaj“ u Hrvatskoj, Zbornik Pravnog Fakulteta u Zagrebu, vol. 61, 2011., no. 5, str. 1487-1514.

teljeve dugove. No nasljednik odgovara i svojom, a ne samo naslijeđenom imovinom, i to do visine vrijednosti naslijeđene imovine, čak i neovisno o tome ako je, primjerice, nakon provedenoga ostavinskog postupka, možebitno darovao svoje nasljedstvo (isto vidi čl. 62. ZSP-a). U drugom slučaju smatramo kako povjerenik nastavlja obavljati poslove vezane uz stečajnu masu. Dakle, i u ovoj situaciji nasljednik ima prava, ali se ona ograničavaju na mogući ostatak stečajne mase. Ipak, radi izbjegavanja potencijalnih problema, bilo bi preporučljivo *de lege ferenda* implementirati institut, koji postoji primjerice u slovenskom potrošačkom stečaju „*stečaj zapušćine*“²⁷, odnosno stečaj ostavinske mase.²⁸

Uz postojanje dužnika potrošača, **subjektivna pretpostavka pokretanja postupka je i postojanje barem jednoga vjerovnika**. ZSP u pogledu pravila sudskoga postupka upućuje na odgovarajuću primjenu SZ-a (čl. 23. ZSP-a), tako da bi se u sudskom postupku podredno primjenjivale odredbe o skupštini vjerovnika. U skladu s odredbama SZ-a, skupštini su dana najšira prava da donosi ključne odluke o samom tijeku i pravcu realizacije stečajnoga postupka (čl. 103.-108. SZ-a). Nadalje, u skladu s obvezom podredne primjene SZ-a u okviru stečajnoga postupka nad imovnom potrošača postoje četiri kategorije vjerovnika: izlučni (čl. 147.-148. SZ-a), razlučni (čl. 149.-153. SZ-a), stečajni vjerovnici (čl. 137.-140. SZ-a) te vjerovnici stečajne mase (čl. 154.-158. SZ-a). **Svi imaju isti interes: zaštitu prava na ostvarenje svojih tražbina. Izlučni vjerovnici** imaju najprivilegiraniji položaj: tražbine koje takav vjerovnik ima odnose se na određenu stvar koja ne pripada stečajnom dužniku te se ta stvar kao takva ima “izlučiti” iz stečajne mase te mu se predati na njegov zahtjev. **Položaj razlučnih vjerovnika** je drukčiji od položaja izlučnih vjerovnika iako je on još uvijek privilegirani u odnosu na onaj koji imaju stečajni vjerovnici. Naime, razlučni vjerovnici su vjerovnici koji za svoja potraživanja prema stečajnome dužniku imaju, primjerice, stvarno-pravna osiguranja. **Stečajni vjerovnici** su osobni vjerovnici dužnika koji u vrijeme otvaranja stečajnoga postupka imaju koju imovinsko-pravnu tražbinu prema njemu. Oni svoje potraživanje prema dužniku mogu namirivati samo u okviru stečajnoga postupka, neovisno o vrsti tražbine. Ipak, kako je oslobođenje svojevrstna zakonom uređena nagodba formalni isplatni redovi ne postoje. Dakle, pravilo po kojem se stečajni vjerovnici prema svojim tražbinama razvrstavaju u isplatne redove relativizirano je postojanjem plana ispunjenja obveza (vidi čl. 17. ZSP-a). **Vjerovnici stečajne mase** ne prijavljuju svoje tražbine, već mogu zahtijevati od povjerenika da im plati ono što duguje stečajna masa. Oni se namiruju redom kako dospijevaju njihove tražbine. Te tražbine temelje se na troškovima stečajnoga postupka i na ostalim obvezama stečajne mase. Troškovi stečajnoga postupka namiruju se prije ostalih obveza stečajne mase, a nakon njih ostale obveze stečajne mase. Dakle, vidimo da svaka od ovih kategorija ima različit zakonom utvrđen interes, način njegova ostvarenja, ali i pravni položaj s kojega djeluje (vidi čl. 59. ZSP-a).²⁹

²⁷ *Zakon o finančnem poslovanju, postopkih zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju*, Ur. list, br. 63/13, čl. 414.-418.

²⁸ S obzirom na to da u starom SZ-u nije bilo moguće otvoriti stečajni postupak nad stečajnom masom, sada je taj nedostatak ispravljen te je omogućen upis stečajne mase u sudski registar te je određeno da će se stečajnoj masi dodijeliti OIB. Vidi čl. 437.-439. SZ-a.

²⁹ Podrobnije, Čuveljak, J., *Stečajni zakon s komentarom i sudskom praksom i Zakon o financijskom poslovanju i predstečajnoj nagodbi s komentarom*, III. izdanje, Zgombići i partneri, Zagreb, 2013., str. 465-530.

Čitav postupak provodi se pod nadzorom i temeljem odgovarajućih odluka suda koji predstavlja tijelo postupka (čl. 29. ZSP-a). On odlučuje o otvaranju postupka stečaja potrošača; imenuje i razrješava povjerenika i nadzire njegov rad; određuje nagradu povjereniku; odlučuje o visini sredstava potrebnih potrošaču za primjerene životne potrebe/primjereni životni standard; odlučuje o odgodi prodaje nekretnine koja je potrošaču potrebna za stanovanje; odlučuje o obavljanju samostalne djelatnosti; određuje razdoblje provjere ponašanja; odlučuje o zaključenju i obustavi stečajnoga postupka; odlučuje o oslobođenju od preostalih obveza; odlučuje o opozivu oslobođenja potrošača od preostalih obveza te odlučuje o svim drugim pitanjima ako prema ovom Zakonu ne odlučuje povjerenik (čl. 30. ZSP-a). Odluke u postupku stečaja potrošača sud donosi u obliku **rješenja i zaključka**. Dok se rješenjem odlučuje o meritumu stvari, zaključkom sud izdaje nalog službenoj osobi ili tijelu u postupku za obavljanje pojedinih radnji te odlučuje o upravljanju postupkom (čl. 26. ZSP-a). Prema odredbama Zakona o sudovima (NN, 28/13, 33/15 i 82/15 dalje: ZS), provođenje stečajnoga postupka potpada pod stvarnu nadležnost trgovačkih sudova (čl. 21., st., 1., t. 8. ZS-a). Ipak, u slučaju postupka stečaja nad imovinom potrošača poslovi su **delegirani**, tako da je za odluke u prvom stupnju isključivo stvarno i mjesno nadležan općinski sud na čijem području potrošač ima prebivalište dok je za odluku u drugom stupnju (postupak po žalbi) nadležan županijski sud u vijeću koje čini tri sudca (čl. 21. ZSP-a). Pravila o *iudex suspectus* i *iudex inhabilis* su uobičajena pa tako, ako je podnesen zahtjev za izuzeće sudca, sudac može nastaviti s radom u postupku dok se ne odluči o zahtjevu za izuzeće. O zahtjevu za izuzeće sudca mora se odlučiti najkasnije u roku od tri dana, a ako se isti prihvati, ukinut će se radnje koje je poduzeo ili u čijem je poduzimanju sudjelovao izuzeti sudac (čl. 22. ZSP-a).

Položaj povjerenika kao tijela postupka je veoma značajan (čl. 29. ZSP-a). On obavlja javnu funkciju te operativno provodi postupak pod nadzorom i uz suradnju suda i drugih tijela stečajnoga postupka. Složenost njegove funkcije najbolje prikazuje činjenica da bi u namjeri da se dosljedno analiziraju, pa i samo prikažu, sve njegove dužnosti i obveze, bilo potrebno analizirati i komentirati cjelokupan zakonski tekst. Stoga smatramo bitnim istaknuti kako prostor koji ovdje imamo, ne dopušta detaljnu raščlambu pa smo prinuđeni ograničiti se isključivo, po mišljenju autora, na njegovu **ključnu dužnost upravljanja i raspolaganja imovinom koja ulazi u stečajnu masu**. U okviru navedene funkcije povjerenik je dužan otvoriti poseban transakcijski račun (čl. 58. Zakona o platnom prometu (NN 133/09 i 136/12)) kod financijske institucije za svakog pojedinoga potrošača nad kojim je otvoren stečajni postupak u skladu s nalogom suda (čl. 42. ZSP-a). Propust povjerenika da primljeni novac drži na transakcijskom računu može rezultirati zapljenom sredstava od strane povjerenikovih vjerovnika bilo u stečajnom ili ovršnom postupku nad imovinom povjerenika. U tom slučaju praksa naznačuje da bi trebalo priznati izlučno pravo vjerovnicima radi čijeg namirenja su sredstva prenesena na račun povjerenika. Iako u mnogome slična funkciji stečajnoga upravitelja, ZSP kao *lex specialis* je precizno definirao uvjeta za imenovanje povjerenika, kao i jasna pravila o njegovim pravima, dužnostima i odgovornostima.

4.2. Pravila i tijek postupka

U skladu s pravilima potrošačkog insolventnog postupka, cilj ovoga specifičnog izvanparničnog postupka je poštenoga potrošača osloboditi od obveza koje preostanu nakon unovčenja njegove imovine i raspodijele prikupljenih sredstava vjerovnicima (oslobođenje od preostalih obveza) (čl. 2., st. 1. ZSP-a). Dakle, kod potrošačkoga stečaja razlikujemo materijalno-pravni cilj koji se odnosi samo na potrošača i predstavlja upravo *differntia specifica* u odnosu na korporativni stečaj. Sam postupak je žuran/hitan pa sud može donositi odluke i bez usmene rasprave, *ex officio* odlučivati o činjenicama koje su važne za postupak i radi toga izvoditi sve potrebne dokaze (čl. 24. ZSP-a). Žurnosti je svakako pridonijelo utvrđivanje i propisivanje formulara za pojedine sudske radnje te se tako osim instruktivne uloge pridonosi većoj učinkovitosti u rješavanju problema sve većega broja insolventnih potrošača (čl. 6. ZSP-a).

Posebne insolventne odredbe pružaju potrošačima pravo na otpust dugova u tri etape.

Prva je određena u pokušaju potrošača da postigne izvansudski sporazum o ispunjenju obveza sa svojim vjerovnicima. Pokušaj, a ne postizanje izvansudskoga sporazuma o reguliranju duga preduvjet je pokretanja sudskoga stečajnog postupka (čl. 8.-20. ZSP-a).

Slijedi ponovni pokušaj postizanja sporazuma o reguliranju duga u okviru sudskoga stečajnog postupka uz mogućnost nametanja rješenja od strane suda kroz tzv. pravila o zabrani opstrukcije (čl. 44.-53. ZSP-a).

Ako u okviru druge etape postupka vjerovnici ne prihvate plan za reguliranje dugova dužnika, slijedi otvaranje postupka stečaja potrošača i likvidacija dužnikove zapljenive imovine u okviru sudskoga postupka za koji vrijede pojednostavljena pravila te, ovisno o prijedlogu dužnika, oslobađanje od preostalih dugova tijekom razdoblja do pet godina (tzv. razdoblje dobrog vladanja). Pritom se supsidijarno primjenjuju pravila stečajnoga zakona o stečajnim, izlučnim i razlučnim vjerovnicima; vjerovnicima stečajne mase; pravnim posljedicama otvaranja stečajnoga postupka; unovčenju stečajne mase i unovčenju predmeta na kojima postoji razlučno pravo i namirenju stečajnih vjerovnika, osim odredbi o obustavi stečajnoga postupka (čl. 53.-59. ZSP-a).

Kada govorimo o redovnim pravnim lijekovima protiv rješenja donesenoga u prvom stupnju, može se izjaviti žalba u roku od 15 dana od dostave prvostupanjskoga rješenja. Prvostupanjski sud dužan je žalbu podobnu za odlučivanje dostaviti drugostupanjskom sudu u roku od osam dana od njezina primitka. Ako je protiv rješenja dopuštena posebna žalba, prvostupanjski sud će umnožiti dio spisa na koji se žalba odnosi i prijepis toga dijela spisa sa žalbom dostaviti drugostupanjskom sudu. Dok drugostupanjski sud ne donese odluku, u prvostupanjskom postupku poduzimat će se one radnje koje je moguće poduzimati prije pravomoćnosti pobijanoga rješenja ako ovim Zakonom nije drukčije određeno. U svakom slučaju žalba nije suspenzivna, a drugostupanjski sud dužan je o žalbi odlučiti najkasnije u roku od 60 dana od primitka žalbe ako ovim Zakonom nije drukčije određeno. S druge strane, od izvanrednih pravnih lijekova, dopuštena je samo tzv. „izvanredna revizija“ (čl. 27. ZSP-a). ZSP inzistira na kratkim rokovima u kojima se donose odluke i usmjeravaju aktivnosti stečajnoga postupka. Štoviše, ideja učinkovitosti i

vremenski ograničenoga trajanja stečajnoga postupka bitna je odlika ZSP-a. Ova se ideja provlači čitavim tekstom i u najvećoj mjeri utječe na relativno kratke rokove koji se daju za ostvarenje pojedinih aktivnosti pa i za dostavu. Naime, pismena se u postupku stečaja potrošača objavljuju na mrežnoj stranici e-oglasna ploča sudova. Smatra se da je dostava pismena obavljena istekom osmoga dana od dana objave pismena na mrežnoj stranici e-oglasna ploča sudova. **Objava pismena na mrežnoj stranici e-oglasna ploča sudova smatra se dokazom da je dostava obavljena svim sudionicama, pa čak i onima za koje ovaj Zakon propisuje posebnu dostavu.** Otvoreno je pitanje, je li normiranjem da se određena rješenja objavljuju na e-oglasnoj ploči suda, odnosno da se stranci ne vrši osobno dostavljanje akta kojim se odlučuje o njezinu pravu, obvezi ili na zakonom zasnovanom interesu, zbog čega objektivno nije u mogućnosti upoznati se sa sadržajem akta, dovodi u pitanje ostvarivanje prava na pravično suđenje i prava na jednaku zaštitu prava. U svakom slučaju sudionici postupka mogu zatražiti da im se pismena dostavljaju na kućnu adresu, na adresu elektroničke pošte ili u osobni korisnički pretinac, **no to nema pravni učinak na tijek rokova propisanih ovim Zakonom.** U svakom sudu posebno za svakoga potrošača vodit će se očevidnik pismena dostavljenih preko mrežne stranice e-oglasna ploča sudova u elektroničkom obliku prema vremenskom redosljedu objave. Očevidnik pismena je javan i mora biti dostupan zainteresiranim osobama tijekom cijeloga radnog vremena suda. U navedeni očevidniku pismena unosit će se podatci na temelju kojih se može utvrditi istovjetnost potrošača, broj predmeta, vrsta sudskoga pismena i dan objave pismena na mrežnoj stranici e-oglasna ploča sudova (čl. 25. ZSP-a).³⁰

5. RAZLOZI NOVELE ZAKONA O OSIGURANJU POTRAŽIVANJA RADNIKA U SLUČAJU STEČAJA POSLODAVCA

Kako je „novi“ Zakon o radu (NN 93/14) drukčije od Zakona o osiguranju potraživanja radnika u slučaju stečaja poslodavca (NN, br. 86/08, 80/13 i **82/15 stupa na snagu 1. rujna 2015.**, dalje u tekstu: ZORP) definirao pojmove radnika i poslodavca, odnosno kako je SZ na drukčiji način odredio pojmove i radnje relevantne za provedbu Zakona bilo je, prema shvaćanju zakonodavca, nužno i uskladiti, nomotehnički poboljšati odredbe ZORP-a s navedenim propisima što je izvršeno u uvodnom dijelu Zakona kojim se propisuju opće odredbe. U smislu ovoga Zakona pojedini izrazi imaju sljedeća značenja: **poslodavac u stečaju** je fizička ili pravna osoba sukladno s općim propisom o radu nad kojom je otvoren stečaj prema posebnim propisima koji uređuju stečajni postupak; **poslodavac kojemu je blokiran račun** je fizička ili pravna osoba sukladno s općim propisom o radu kojemu su temeljem evidentirane i neizvršene osnove za plaćanje iz ovoga Zakona blokirani svi računi i zabranjeno raspolaganje oročenim novčanim sredstvima prema posebnom propisu zbog nemogućnosti izvršenja zahtjeva za prisilnu naplatu neisplaćene plaće, odnosno naknade plaće koja radniku pripada za prethodni mjesec; **plaća, odnosno naknada plaće** je ukupan primitak koji sadrži iznose doprinosa iz osnovice, iznose poreza

³⁰ Podrobnije o stečaju potrošača, Bodul, D., Osobni stečaj globalni trend i hrvatska perspektiva, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 32, 2011., br. 1. str. 351-377.

i prireza porezu na dohodak i netoiznos za isplatu, a koji je poslodavac ili druga osoba umjesto poslodavca dužna isplatiti radniku po osnovi radnog odnosa u visini, za razdoblje i pod uvjetima utvrđenim kolektivnim ugovorom, pravilnikom o radu, ugovorom o radu, odnosno posebnim propisom; **radnik** je fizička osoba sukladno s općim propisom o radu koja je u vrijeme otvaranja stečajnoga postupka u radnom odnosu kod poslodavca, kao i osoba kojoj je radni odnos kod poslodavca prestao unutar zaštićenoga razdoblja; **zaštićeno razdoblje** je razdoblje za koje se provodi zaštita i osiguranje prava u slučaju stečaja poslodavca, a predstavlja razdoblje posljednja tri mjeseca prije otvaranja stečaja, odnosno posljednja tri mjeseca prije prestanka radnog odnosa ako je isti prestao unutar tri mjeseca prije otvaranja stečaja; **minimalna plaća** je mjesečni iznos brutoplaće koji radniku pripada za rad u punom radnom vremenu sukladno s posebnim propisom (čl. 2.). Treba požaliti što u noveliranom ZORP-u nije izmijenjen i sam naslov Zakona. Naime, kritika je kako se moglo preciznijom pravno-tehničkom sintagmom samoga naziva - Zakona o osiguranju potraživanja radikal u slučaju stečaja poslodavca - dodati i da se vidi mogućnost zaštite radnika i u slučaju blokade poslodavca čime bi se u praksi mogle izbjeći određene dvojbe. Primjeren naziv glasio bi - Zakon o osiguranju potraživanja radnika u slučaju stečaja i blokade računa poslodavca.

5.1. Položaj radnika u slučaju otvaranja stečajnoga postupka.

Otvaranjem stečajnoga postupka nad dužnikom nastupaju pravne posljedice koje se odražavaju i na radnike.³¹ SZ uređuje da je otvaranje stečajnoga postupka posebno opravdani razlog za otkaz ugovora o radu. Otkazni rok iznosi mjesec dana za sve radnike ako zakonom nije određen kraći rok. Ako otkaz izjavi stečajni upravitelj, što je najčešći slučaj, radnik može zahtijevati naknadu štete zbog prijevremenoga prestanka radnog odnosa u skladu s odredbama Zakona o radu. Stečajni upravitelj može, na temelju odobrenja stečajnog sudca, sklopiti nove ugovore o radu na određeno vrijeme radi dovršenja započelih poslova i otklanjanja moguće štete. Plaće i ostala primanja iz radnog odnosa određuje stečajni upravitelj, na temelju odobrenja stečajnog sudca u skladu sa zakonom i kolektivnim ugovorom. Plaće i ostala primanja iz radnog odnosa na koje je pravo nastalo nakon otvaranja stečajnoga postupka namiruju se kao obveze stečajne mase (čl. 191. SZ-a). Otvaranjem stečajnoga postupka prestaju prava radnika na suodlučivanje. Sporazum sa zaposleničkim vijećem **ne** obvezuje stečajnoga upravitelja (čl. 192. SZ-a).

5.2. Postupak ostvarivanja prava radnika u slučaju stečaja poslodavca

Stečajni upravitelj je dužan sastaviti popis svih tražbina radnika i prijašnjih dužnikovih radnika dospjelih do otvaranja stečajnoga postupka koje je obvezan iskazati u brutoi-

³¹ Treba naznačiti kako se u stečajnom postupku radnici mogu javiti kao: predlagatelji stečaja, izlučni vjerovnici, razlučni vjerovnici, vjerovnici stečajne mase, stečajni vjerovnici te kao dioničari ili članovi društva dužnika.

znosu i netoiznosu i predočiti na potpis prijavu njihovih tražbina u dva primjerka.³² Prijava tražbine je uvjet ostvarivanja tražbina u stečajnome postupku.

Ako radnik ili prijašnji dužnikov radnik nije prijavio tražbinu, smatrat će se da je tražbinu prijavio u skladu s popisom stečajnoga upravitelja. Ako je radnik suglasan s prijavom tražbine koju je sačinio stečajni upravitelj, on će je potpisati, a ako nije, radnik može samostalno sastaviti prijavu tražbine i dostaviti je stečajnomu upravitelju (čl. 257. SZ-a). Stečajni upravitelj se na ispitnom ročištu mora izjasniti priznaje li tražbinu ili ju osporava te ju razvrstati u prvi viši isplatni red.³³ U konkretnom slučaju prijava tražbina je izjava stečajnoga upravitelja o postojanju obveze dužnika prema radniku kao vjerovniku. Prijava tražbine mora sadržavati SZ-om propisane elemente (čl. 257. SZ-a).

5.3. Osiguranje prava radnika u slučaju stečaja poslodavca

Radnicima i bivšim radnicima dužnika, a kojima poslodavac nije izmirio određene naknade, mogu se u izvjesnoj mjeri izmiriti potraživanja iz sredstava Agencije za osiguranje radničkih potraživanja u slučaju stečaja poslodavca (dalje: Agencija).

5.3.2. Područje primjene ZORP-a ratiōne materiae u slučaju stečaja poslodavca

Navedenim Zakonom utvrđuju se pravna pravila o zaštiti materijalnih prava iz radnih odnosa radnika u slučaju stečaja poslodavca (i u slučaju blokade računa poslodavca zbog nemogućnosti prisilne naplate neisplaćene plaće, odnosno naknade plaće vidi *infra* t. 6.), vrste i opseg zaštićenih prava. Agencija, po novom, u tome ima značajno proširena ovlaštenja i obveze (čl. 1. ZORP-a).

Povijesno, Zakon o osiguranju potraživanja radnika u slučaju stečaja poslodavca iz 2003. (NN 114/03) prvi je hrvatski zakon koji se isključivo bavi materijom zaštite radničkih prava. Ovim Zakonom u te svrhe osnovan je Fond za razvoj i zapošljavanje. Stupanjem na snagu novog Zakona iz 2008., poslove Fonda preuzima Agencija za osiguranje radničkih potraživanja u slučaju stečaja poslodavca kao tijela koje tu zaštitu provodi po pravilima općega upravnog postupka.

³² SZ prava radnika i prijašnjih radnika dužnika do otvaranja stečajnoga postupka svrstava među obveze stečajne mase (čl. 155.) i stečajne vjerovnike (čl. 138.). Tražbine neisplaćenih plaća radnika u brutoiznosu utvrđene u stečajnom postupku koje su **veće** od tri neisplaćene plaće koje radnik ostvaruje prema posebnom propisu (ZORP, op. a.), a najviše do iznosa od tri neisplaćene minimalne plaće u Republici Hrvatskoj su **troškovi stečajnoga postupka** dok tražbine radnika i prijašnjih dužnikovih radnika nastale do otvaranja stečajnog postupka iz radnog odnosa u ukupnom brutoiznosu, otpremnine do iznosa propisanoga zakonom, odnosno kolektivnim ugovorom i tražbine po osnovi naknade štete pretrpljene zbog ozljeda na radu ili profesionalne bolesti su **tražbine prvoga višega isplatnog reda**.

³³ Izmjenama Stečajnog zakona iz 2006. prvi put se tražbina radnika i prijašnjih radnika stečajnoga dužnika nastale do dana otvaranja stečajnoga postupka iz radnoga odnosa u **brutoiznosu**, otpremnine do iznosa propisanoga zakonom, odnosno kolektivnim ugovorom i tražbine po osnovi naknade štete pretrpljene zbog ozljeda na radu ili profesionalne bolesti, u cijelosti razvrstava u prvi viši isplatni red s prvenstvenim pravom namirenja u odnosu na druge stečajne vjerovnike.

Druga po redu novela ZORP-a određuje da preko Agencije radnici ostvaruju sljedeća prava (koja su izuzeta od ovrhe): 1) neisplaćene plaće, odnosno naknade plaće, u visini do iznosa minimalne plaće za svaki mjesec zaštićenoga razdoblja; 2) neisplaćene naknade plaće za bolovanje u zaštićenome razdoblju koju je prema propisima o zdravstvenom osiguranju bio dužan isplatiti poslodavac iz svojih sredstava, u visini do iznosa minimalne plaće za svaki mjesec proveden na bolovanju; 3) neisplaćene naknade za neiskorišteni godišnji odmor na koji je radnik stekao pravo do otvaranja stečajnog postupka pod uvjetima utvrđenim zakonom, u visini do iznosa minimalne plaće, kao ekvivalenta mjesečnoj plaći iz točke 1. ovoga stavka; 4) otpremnine pod uvjetima utvrđenim zakonom, u visini polovice otpremnine utvrđene u stečajnom postupku, a najviše do polovice najvišega iznosa zakonom propisane otpremnine i 5) pravomoćno dosuđene naknade štete zbog pretrpljene ozljede na radu ili profesionalne bolesti, u visini do jedne trećine pravomoćno dosuđene naknade štete (čl. 3.). Novost je i drukčije utvrđivanje prava na isplatu neisplaćene plaće, odnosno naknade plaće, neisplaćene naknade plaće za bolovanje te neisplaćene naknade za neiskorišteni godišnji odmor u trajanju kraćem od mjesec dana. Prvi put se određuju preračunavanje mjesečnih iznosa pojedinih prava u dnevne iznose (čl. 3a.).

Dakle, umjesto dosadašnje polovice minimalne plaće na ime neisplaćene naknade za neiskorišteni godišnji odmor predlaže se puna minimalna plaća jer za vrijeme korištenja godišnjeg odmora radnik ima pravo na plaću kao da je radio. Definirano je i određivanje iznosa otpremnine u visini polovice otpremnine utvrđene u stečajnome postupku, a najviše do polovice najvišega iznosa zakonom propisane otpremnine.

Kod isplate plaće i naknade plaće Agencija je dužna obračunati i uplatiti doprinose za obvezna osiguranja koja se obračunavaju na osnovicu (čl. 4.) čime iznos obuhvaća netoplaću, poreze i doprinose za koje je obveznik plaćanja radnik te doprinose za koje je obveznik plaćanja poslodavac za račun radnika. Također je bitno spomenuti obvezu stečajnoga upravitelja da za iznos poreza i doprinosa koji je uplatila Agencija (a utvrđeni su u korist Porezne uprave) predloži stečajnomu sudu umanjenje potraživanja Porezne uprave (čl. 4.). Zaštita materijalnih prava iz radnoga odnosa radnika u slučaju stečaja poslodavca provodi se osiguranjem i isplatom dijela stečajnih potraživanja iz sredstava Agencije te preuzimanjem svih procesnih prava stečajnoga vjerovnika za isplaćena sredstva po iznosu i namjeni (čl. 2a.).

5.3.2. Područje primjene ZORP-a ratiōne personae u slučaju blokade računa poslodavca

Prava ostvaruje radnik kod poslodavca kojemu je blokiran račun. On je definiran kao fizička ili pravna osoba sukladno s općim propisom o radu kojemu su temeljem evidentirane i neizvršene osnove za plaćanje iz ovoga Zakona blokirani svi računi i zabranjeno raspolaganje oročenim novčanim sredstvima prema posebnom propisu zbog nemogućnosti izvršenja zahtjeva za prisilnu naplatu neisplaćene plaće, odnosno naknade plaće koja radniku pripada za prethodni mjesec (čl. 2., st. 1., t. 2.). Iznimno prava osigurana u slučaju blokade računa poslodavca ne ostvaruje radnik koji je ujedno i jedini član pravne osobe poslodavca (čl. 4e).³⁴

³⁴ O novom ZORP-u detaljnije, Bodul, D., Vuković, A., Novela Zakona o osiguranju potraživanja radnika u slučaju stečaja poslodavca - rješenja i dvojbe, časopis RADNO PRAVO, 2015., br. 10., str. 34-40.

6. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Za sada je teško prejudicirati kakve će reforma insolventijskoga prava polučiti rezultate. Štoviše, u kojoj mjeri će se ciljevi novoga insolventijskog zakonodavstva i ostvariti ovisit će od brojnih čimbenika, *exempli causa*, unaprijeđenja ovršnoga postupka, reforme sudstva...*et seq.* Ipak, trebamo biti svjesni ograničenja insolventijskih propisa, odnosno bolje rečeno njihovih ciljeva.

Ipak, pri analizi novoga SZ-a korištena su iskustva stručnjaka i sudionika u insolventijskim postupcima na koje su se prethodnih godina primjenjivale odredbe starog SZ-a i ZFPPN-a. Stoga je moguće iznijeti neke zaključke. Prvo, ne može se izbjeći dojam da su reforme hrvatskoga insolventijskog zakonodavstva stvorile konceptijsku nesređenost oko pravne prirode i funkcije stečaja čime se ZFPPN u dijelu koji se odnosi na predstečajne nagodbe pokazao kao općenito neuspješan trogodišnji „eksperiment“. Drugi je propust uklanjanje iz SZ-a mnogobrojnih opcija za rehabilitaciju dužnika putem stečajnoga plana u posljednjoj noveli iz 2012. Treći propust isključivo je pravo dužnika za izjašnjenje o tražbinama vjerovnika u postupku predstečajne nagodbe. I konačno, četvrti propust tiče se uloge suda u predstečajnoj nagodbi koja se svodi na verifikaciju sporazuma u upravnom postupku pred FINA-om. Nova rješenja u SZ-u na tragu su Preporuka komisije od 12. ožujka 2014. o novom pristupu stečaju i insolventnosti poduzeća koje omogućuju učinkovito restrukturiranje održivih poduzeća u financijskim poteškoćama i druga prilika poštenim poduzetnicima. Hoće li ispuniti ulogu koja mu je namijenjena ovisi o načinu na koji će se provoditi te institucionalnoga kao i regulatornoga okvira.

Iz perspektive stečajnih upravitelja nova Uredba nije na zadovoljavajući način riješila tri bitna praktična pitanja: 1.) precizan rok u kojem sud mora donijeti rješenje o nagradi za rad 2.) isplatu predujma dijela nagrade tijekom provođenja svakoga stečajnog postupka u kojem postoji stečajna masa te 3.) posebnu naknadu za vođenje poslovanja kada stečajni dužnik nastavlja poslovati tijekom stečajnoga postupka. Uredba, dakle zanemaruje specifične okolnosti u kojima stečajni upravitelji obavljaju dužnost. To su broj i kvaliteta stečajnih upravitelja, način njihova imenovanja, odnos stečajnih sudaca i stečajnih upravitelja, naslijeđene slučajeve prethodnoga modela predstečajnih nagodbi, ogroman broj blokiranih subjekata, očekivanu prosječnu stečajnu masu, zastupljenost procesa reorganizacije u odnosu na likvidaciju, stanje Fonda za pokriće troškova stečajnoga postupka *et seq.* Dobre strane Uredbe su rješenja u svezi naknadne diobe i stečajnim postupkom nad imovinom pravne osobe koja je prestala postojati te nadzorom nad provedbom stečajnoga plana.

Postupak korporativnoga stečaja, kao i postupak stečaja nad imovnom potrošača, međusobno su povezani zajedničkim načelima i institutima. Međutim, takva podjela nije isključivo formalne prirode, već postoje instituti koji naglašavaju specifičnosti potrošačkoga stečaja, što u konačnici pretpostavlja i njihovo razlikovanje, odnosno prvenstveno njihov cilj. Kada se imaju u vidu specifičnosti potrošačkoga stečaja koje se upravo ogledaju u davanju „druge šanse“ insolventnom potrošaču, postavlja se pitanje je li adekvatno određen krug osoba koje će biti u mogućnosti rabiti ovaj institut. Naime, treba biti svjestan da postoji više kategorija insolventnih potrošača pa vjerujući da će najveći broj potrošača iz hrvatske perspektive spadati u kategoriju dužnika bez zapljenive imovine, nužno je kvalitetnije regulirati njihov položaj. Sadašnje rješenje po kojem će dužnik biti obvezan da od

pokretanja potrošačkoga stečaja, u sljedećih pet (5) godina, dio svojih primanja ustupa vjerovnicima, naravno uz osiguranje egzistencijalnoga minimuma, prema unaprijed određenome planu otplate duga ipak nije pravno niti ekonomski realno.

Analizirajući položaj radnika, treba prihvatiti činjenicu kako veći dio hrvatskoga insolventijskoga prava, kao i insolventijska prava drugih, posebno post tranzicijskih država **nisu** *sedes materiae* gdje se rješava složena struktura radničkih prava. *Exempli causa*, analizirana novela ZORP-a, kao treći stup našega insolventijskog prava tek amortizira snažne udarce insolventije trgovačkih društava i ne nudi dugoročna rješenja. Naime, radnici koji imaju potraživanja prema tvrtki u kojoj su radili, a koja se našla u stečaju ili u blokadi, dobivaju mogućnost naplate dijela potraživanja izvan i prije samoga stečajnog postupka, a bez obzira na sudbinu stečajne mase. Njihova potraživanja preuzima Agencija za osiguranje radničkih potraživanja u slučaju stečaja poslodavca. Osnivač Agencije je Republika Hrvatska, a osnivačka prava i obveze ostvaruje Vlada Republike Hrvatske i što je najvažnije financira se iz državnoga proračuna. Predstavlja li ovakva zakonska konstrukcija dobro rješenje? Naime, ne vidi se zašto bi porezni obveznici, među kojima svakako ima i siromašnih, financirali isplatu privatnih tražbina privatnih osoba prema privatnim poslovnim subjektima. Bitno je spomenuti kako dugoročna rješenja ne nudi, po naravi stvari niti SZ, a izravni cilj PP-a nije spašavanje radnih mjesta, već se ovaj postupak prvenstveno provodi radi uređivanja pravnoga položaja dužnika i njegova odnosa prema vjerovnicima i održavanja njegove djelatnosti (čl. 2.).

Zaključno, implementacija novoga insolventijskog zakonodavstva predstavlja sustavnu promjenu načina na koji će se provodi stečajni postupak. Tendencija je, pa i želja autora, da će promjene uvedene novim zakonodavstvom imati pozitivne učinke koje će se ilustrirati znatno boljim indikatorima kvaliteta postupka - skraćenim trajanjem postupka, nižim izravnim troškovima stečajnoga postupka te višim stupnjem namirenja vjerovnika. Napose, cilj je donošenja novih propisa, osim poboljšanja pokazatelja učinkovitosti stečajnog postupka, pokušaj da se prevlada dosadašnje shvaćanje o stečaju kao o „smrti“ gospodarskoga subjekta, već da gospodarstvenik o stečaju razmišlja kao o još jednoj mogućnosti rješavanja svojih financijskih problema. Kako u obzir nisu uzimane posljedice koje stečaj ima na socijalne prilike, a koje sigurno nisu zanemarive, ono što je bitno istaknuti da stečajna regulativa počinje obavljati i socijalnu funkciju. Ipak, ne može se ne postaviti pitanje je li stečajna regulativa optimalno mjesto za rješavanje socijalnih pitanja?

BIBLIOGRAFIJA

European Commission, Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council amending Council Regulation (EC) 1346/2000 on insolvency proceedings, Strasbourg, 12.12.2012., COM (2012), 012/0360 (COD), 744 final.

Stečajni zakon NN, 44/96., 29/99., 129/00., 123/03., 82/06., 116/10., 25/12. i 45/13. Insolventijski zakon (*Insolvenzordnung*) od 5.10.1994., *Bundesgesetzblatt*, 1994., I, str. 2866; posljednja izmjena *Bundesgesetzblatt*, 2011., I, str. 2854.

Stečajni zakon (NN 71/15)

Uredba o kriterijima i načinu obračuna i plaćanja nagrade stečajnim upraviteljima (NN 105/15)

Uredba Vijeća (EZ), br. 1346/2000 od 29. svibnja 2000. o insolventijskim postupcima, SL L 160, 30. lipnja 2000.

Zakon o financijskom poslovanju i predstečajnoj nagodbi (NN 108/12, 144/12, 81/13 i 112/13 (71/15 i 78/15))

Zakon o kreditnim institucijama (NN 159/13, 19/15 i 102/15)

Zakon o nasljeđivanju (NN 48/03, 163/03, 35/05, 127/13 i 33/15)

Zakon o osiguranju potraživanja radnika u slučaju stečaja poslodavca (NN 86/08, 80/13 i 82/15)

Zakon o platnom prometu (NN 133/09 i 136/12)

Zakon o porezu na dohodak (NN 177/04 - 143/14)

Zakon o prisilnoj nagodbi, stečaju i likvidaciji (NN 53/91 i 54/94)

Zakon o radu (NN 93/14)

Zakon o stečaju potrošača (NN 100/15)

Zakon o sudovima (NN 28/13, 33/15 i 82/15)

Zakon o trgovačkim društvima, 111/93, 34/99, 121/99 - vjerodostojno tumačenje, 52/00 - Odluka USRH 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11 - proč. tekst, 111/12, 68/13 i 110/15

Zakona o osiguranju potraživanja radnika u slučaju stečaja poslodavca (NN 86/08, 80/13 i 82/15)

Zakona o porezu na dobit (NN 177/04 - 143/14)

Bodul, D., *et al.*, Pitanja pravnog transplantiranja stečajnog zakonodavstva - kolizija pravne tradicije i ekonomskih čimbenika, ZPFR, vol. 35, 2014., no. 2, str. 555-595.

Bodul, D., Osobni stečaj globalni trend i hrvatska perspektiva, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 32, 2011., br. 1. str. 351-377.

Bodul, D., Vuković, A., (Još jedna) reforma stečajnog zakonodavstva funkcionalizacija stečajno pravne zaštite ili placebo efekt, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 36, 2015., no. 1, str. 181-213.

Bodul, D., Vuković, A., Novela Zakona o osiguranju potraživanja radnika u slučaju stečaja poslodavca - rješenja i dvojbe, časopis RADNO PRAVO, 2015., br. 10., str. 34-40.

Braun, S., German Insolvency Act: Special Provisions of Consumer Insolvency Proceedings and the Discharge of Residual Debts, German Law Journal, vol. 7, 2005., no. 1, str. 59 *et seq.*

Čuveljak, J., Stečajni zakon s komentarom i sudskom praksom i Zakon o financijskom poslovanju i predstečajnoj nagodbi s komentarom, III. izdanje, Zgombići i partneri, Zagreb, 2013.

Garašić, J., Kako zakonski regulirati „osobni stečaj“ u Hrvatskoj, Zbornik Pravnog Fakulteta u Zagrebu, vol. 61, 2011., no. 5, str. 1487-1514.

Malbašić, V., Reorganizacija kao mjera za sprečavanje stečaja, SEF, 2005., Beograd.

The World Bank Symposium, Building effective insolvency system - transcript, Washington, D.C., 1999., www.worldbank.org. (12.01.2016.).

UNCITRAL, Legislative Guide on Insolvency Law, 2004., www.uncitral.org. (12.01.2016.).

Rješenje Trgovačkog suda u Splitu, posl. br. VII St-178/99 od 27. ožujka 2000.

Rješenje Trgovačkog suda u Splitu, posl. br. VII St-178/99 od 25. ožujka 2002.

Abstract

Bankruptcy Act was first put into service in May 1996. (NN 44/96) and has been changed (supplemented) seven times (NN 44/96, 29/99, 129/00, 123/03, 82/06, 116/10, 25/12 and 45/13 - further BA). The BA was passed on 5. 10. 1994 and it was based on the Germany's Insolvency Act (*Insolvenzordnung*). (*Bundesgesetzblatt, 1994., I, page. 2866*; last change *Bundesgesetzblatt, 2011., I, page. 2854.*) and the end of Force settlement, bankruptcy and liquidation act (NN br. 53/91 and 54/94) has represented a thorough change of the way bankruptcy process was conducted in Croatia. Each of the changes in the law was made in order to fix “acute problems” in practice and to enhance the system of the bankruptcy protection; this was supposed to be achieved through increase functionality, speeding up of the process and decrease of the bankruptcy cost. However since the time after of passing of the BA was time of economic prosperity, consequently there was no awareness of the fact that bankruptcy should have other functions except collections of debt from the debtors which are unable to pay. The whole process just leads to the liquidation of the companies. But, frequent financial crisis have forced a radical change in the bankruptcy legislature, considering that the bankruptcy procedure has not improved and that it was possible to undergo a bankruptcy procedure without a bankruptcy plan. There was a clear need for a new legislative framework, Financial conduct and pre-bankruptcy settlement act FCPS, (NN 108/12, 144/12, 81/13 and 112/13 (71/15 and 78/15)). Although the passing of the FCPS in 2012. has significantly changed the bankruptcy procedure in Croatia, in its two year application a whole set of problems in terms of the meaning of the particular elements of the law which was tried to be solved with the passing of the **new Bankruptcy act (NN 71/15)**. Since the „new“ BA has differently defined the rules and responsibilities of the trustee in bankruptcy, there was a need, according to the legislator, to change and in terms of the Nomo technics appropriately define the compensation for the trustees in bankruptcy with the new regulation based on the BA (**Regulation on the criteria and the methodology of compensation for the trustees in bankruptcy published in NN 105/15**). Furthermore even if the indicative method of fact-finding does point out how the wanted goals of the functionalization of the bankruptcy procedure have not been met, the legislator is faced with the new/old problem: implementation of the personal bankruptcy through the **Personal bankruptcy Act (NN 100/15)**. Furthermore in order to align the Personal bankruptcy act with the new BA and with the goal of improving the socio-economic position of the people which are most affected by the bankruptcy, those are workers, legislator has in urgent

procedure for the second time changed the **Financial conduct and pre-bankruptcy settlement act (NN 86/08, 80/13 and 82/15)**. **Considering the space constraints of this article I am not allowed a full and detailed inquiry into this problem, so I am going to focus, based on the author's opinion, on most important aspects of the new insolvency legislature.** The main purpose author wishes to achieve is to fuller comprehension of the questions which might arise with the new legislature. In order to give a comprehensive answer the whole structure of this paper had to be adjusted. This paper could have been divided into four parts, but that was not done.

KEY WORDS: *new bankruptcy law, new regulation about criteria and compensation for bankruptcy managers, new personal bankruptcy law, changes in the Labor compensation in case of bankruptcy act.*

JEL: K29, K31, J31